

**Закон о избору народних посланика за
Народну скупштину, са Законом о
бирачким списковима, упуствима и
обрасцима за предлагаче кандидатских
листа и претседнике и чланове бирачких
одбора, 1938.**

Садржај

1. Закон о избору народних посланика

I Опште одредбе

II Ко има право да бира

III Ко може бити посланик

IV Бирачки спискови

V Састављање кандидатске листе

VI Потврда кандидатске листе

VII Изборни материјал

VIII Гласачка места, бирачки одбор на гласачким местима, гласање

IX Закључак гласања и сређивање изборног посла на гласачким местима

X Главни бирачки одбор, завршно сређивање изборног посла и проглашење народних посланика

XI Кривице и кривични поступак

XII Прелазна и завршна наређења

2. Закон о бирачким списковима

372

БИРКА ЗАКОНА
ачених судском и административ-
ном праксом

С СД. ||

Издаје Др ГОЈКО НИКЕТИЋ

ЗАКОН

О ИЗБОРУ НАРОДНИХ ПОСЛАНИКА

ЗА НАРОДНУ СКУПШТИНУ

СА ЗАКОНОМ О БИРАЧКИМ СПИСКОВИМА — УПУСТВИМА И ОБРАС-
ЦИМА ЗА ПРЕДЛАГАЧЕ КАНДИДАТСКИХ ЛИСТА И ПРЕТСЕДНИКЕ И
ЧЛАНОВЕ БИРАЧКИХ ОДБОРА

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА
А. М. ПОПОВИЋ БЕОГРАД

1938

Уведено у нови инвентар бр. 3405

1 јануара 1942 год.

Београд.

2 Св.

ЗБИРКА ЗАКОНА
протумачених судском и административ-
ном праксом

Издаје Др **ГОЈКО НИКЕТИЋ**

ЗАКОН

О ИЗБОРУ НАРОДНИХ ПОСЛАНИКА ЗА НАРОДНУ СКУПШТИНУ

СА ЗАКОНОМ О БИРАЧКИМ СПИСКОВИМА — УПУТВИМА И ОБРАС-
ЦИМА ЗА ПРЕДЛАГАЧЕ КАНДИДАТСКИХ ЛИСТА И ПРЕТСЕДНИКЕ И
ЧЛАНОВЕ БИРАЧКИХ ОДБОРА

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА
А. М. ПОПОВИЋ БЕОГРАД

1938

САДРЖАЈ

Страна

1 ^о Закон о избору народних посланика		
I	Опште одредбе (§ 1—6)	— — 5
II	Ко има право да бира (§ 7—9)	21
III	Ко може бити посланик (§ 10—15)	23
IV	Бирачки спискови (§ 16)	— — 27
V	Састављање кандидатске листе	
(§ 17—23)	— — — — —	28
VI	Потврда кандидатске листе	
(§ 24—29)	— — — — —	39
VII	Изборни материјал (§ 30—32)	42
VIII	Гласачка места бирачки одбор на гласачким местима, гласање (§ 33—52)	— — — — — 43
IX	Закључак гласања и сређивање изборног посла на гласачким местима (§ 53—56)	— — — — — 68
X	Главни бирачки одбор, завршно сређивање изборног посла и проглашење народних посланика (§ 57—70)	— — — — — 72
XI	Кривице и кривични поступак (§ 71—95)	— — — — — 88
XII	Прлазна и завршна наређења (§ 96—98)	— — — — — 96
2 ^о Закон о бирачким списковима		— 97

ЗАКОН

о избору народних посланика за Народну скупштину

од 10 септембра, 1931 год., — са изменама и допунама од 26 септембра, 1931 год., — и 24 марта, 1933 год.

І Опште одредбе

§ 1 — Избори посланика за Народну скупштину која се састаје у Београду у редован сазив 20 октобра сваке године, врше се за четворогодишњи период по одредбама овога закона.

Само у случају рата или какве друге немогућности може се Скупштина држати ван Београда.

Народна скупштина сазива се у редован и ванредан сазив Краљевим указом на предлог Министра унутрашњих послова.

У случају кад се Народна скупштина распусти пре истека четворогодишњег рока, Указ о распуштању мора садржавати наредбу за нове изборе најдаље у року од три месеца и за састанак Народне скупштине најдаље у року од четири месеца. Овако ће се поступити и у случају истека четворогодишњег периода.

Устав не утврђује Београд као место заседавања Народне скупштине. Према томе изменом закона може се то место изменити.

§ 2 — Избори народних посланика који ће се вршити у један исти дан у целој земљи, у недељу, наређују се указом на предлог Министра унутрашњих послова и по саслушању Министарског савета. Указ ће се објавити у „Службеним новинама“.

У § 2 говор је о општим изборима у целој земљи. — Међутим, није јасно, ко би наређивао изборе у случају исцрпљења једне листе, — колективног давања оставке, — или оглашења мандата за неважеће; као и да ли би се у таквом случају избори вршили само у дотичним срезовима, — и да ли би се онда поставиле само среске кандидације као нове.

§ 3 — За време почев од петнаестог дана пре избора и до трећег дана после избора не може никаква власт позвати бираче ни на какве скупове, као: на заједнички рад или кулук, на војничке смотре, или вежбања, осим случаја преке потребе; тако исто не може позвати ни поједине бираче, осим у случајевима неодложне потребе или у случају ислеђивања злочина и преступа ма које врсте.

У општинама у којима не би био извршен избор дана одређеног указом па буде наређен други избор, ово вреди и за тај избор.

Ако су бирачи били раније куд год позвани или икупљени, мораће се распустити најдаље на шеснаест дана пре избора.

Тумачење Министра правде Бр. 120432 од 9 октобра, 1931 год.:

Дражбе (јавне продаје) покретнина и некретнина неће се одржати у данима наведеним у § 3 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину. Изузеци се могу чинити једино код дражбе покретнина у случају неодложне потребе, примерице, ако се ради о стварима које су по својој природи изложене кварењу.

За повреду одредбе § 3 прописана је казна у § 71 овога закона.

§ 4 — За град Београд, Земун и Панчево као једно подручје бира се пет посланика.

За поједине бановине бира се, и то: за Бановину Дравску 29, Савску 75, Врбаску 25, Приморску 24, Дринску 39, Зетску 33, Дунавску 52, Моравску 41, и Вардарску 45 посланика.

Овај број мандата у бановинама распоредиће се на сваки административни срез по један, на срезове: љубљански, мариборски леви брег, осижечки, беловарски, сплитски и мостарски по два а на градове ван седишта бановина који имају преко 100.000 становника по један.

Остатак мандата распоредиће се на бановинска седишта, и то: на Загреб 4, Љубљану 2, Сарајево 2, а на Бања Луку, Сплит, Цетиње, Нови Сад, Ниш и Скопље по један.

Поједине бановине деле се на изборне округе на које се мандати распоређују овако:

1 Дравска бановина

На изборни округ бр. 1 укупно 15 мандата. У изборни округ бр. 1 спадају ови административни срезови: 1) цељски, 2) доњолендавски, 3) горње-гратски, 4) коњишки, 5) љутомерски, 6) мариборски леви брег, 7) мариборски десни брег, 8) мурско-сobotски, 9) преваљски, 10) птујски, 11) словен-градски, 12) шмарски, 13) брежички, 14) лашки.

На изборни округ бр. 2. укупно 14 мандата. У изборни округ бр. 2 спадају ови административни срезови: 1) 'рномељски, 2) камнишки, 3) кочевски, 4) крањски, 5) кршки, 6) литијски, 7) логашки, 8) љубљански, 9) новомешки, 10) радовљишки, 11) метлишки и 12) град Љубљана.

2 Савска бановина

На изборни округ бр. 3 укупно 10 мандата. У изборни округ бр. 3 спадају ови административни срезови: 1) брињски, 2) доњолапачки, 3) госпишки, 4) грачачки, 5) коренички, 6) оточачки, 7) перушишки, 8) сењски, 9) удбински, 10) рабски.

На изборни округ бр. 4 укупно 11 мандата. У изборни округ бр. 4 спадају ови административни срезови: 1) приквенички, 2) чабарски, 3) делнички, 4) новљански, 5) огулински, 6) слуњски, 7) сушачки, 8) војнишки, 9) врбовски, 10) каставски, 11) крчки.

На изборни округ бр. 5 укупно 17 мандата. У изборни округ бр. 5 спадају ови административни срезови: 1) дуго-селски, 2) јастребарски, 3) писаровински, 4) самоборски, 5) сисачки, 6) св. Иван зелена, 7) велико-горички, 8) загребачки, 9) глињски, 10) карло-

вачки, 11) коштајнички, 12) петрињски, 13) вргинмоштски и 14) град Загреб.

На изборни округ бр. 6 укупно 11 мандата. У изборни округ бр. 6 спадају ови административни срезови: 1) иванечки, 2) клањечки, 3) крапински, 4) лудбрешки, 5) новомарофски, 6) преградски, 7) вараждински, 8) златарски, 9) чаковечки, 10) прелошки, 11) доњостубички.

На изборни округ бр. 7 укупно 9 мандата. У изборни округ бр. 7 спадају ови административни срезови: 1) чазмански, 2) крижевачки, 3) бјеловарски, 4) гарешнички, 5) ђурђевачки, 6) грубишно-пољски, 7) копривнички, 8) кутински.

На изборни округ бр. 8 укупно 8 мандата. У изборни округ бр. 8 спадају ови административни срезови: 1) бродски, 2) даруварски, 3) новоградишки, 4) новски, 5) пакрачки, 6) пожешки, 7) винковачки, 8) жупањски.

На изборни округ бр. 9 укупно 9 мандата. У изборни округ бр. 9 спадају ови административни срезови: 1) ђаковачки, 2) доњомихољски, 3) нашички, 4) осиејечки, 5) слатински, 6) валповски, 7) вировитички, 8) вуковарски.

3 Врбаска бановина

На изборни округ бр. 10 укупно 15 мандата. У изборни округ бр. 10 спадају ови административни срезови: 1) бањалучки, 2) дубички, 3) градишки, 4) новљански, 5) дервентски, 6) которварошки, 7) приједорски, 8) прњаворски, 9) добојски, 10) теслишки, 11) грачанички, 12) модрички, 13) маглајски, 14) дворски и 15) град Бања Лука.

На изборни округ бр. 11 укупно 10 мандата. У изборни округ бр. 11 спадају ови административни срезови: 1) бихаћки, 2) крупски, 3) петровачки, 4) цазински, 5) кључки, 6) сански, 7) бос. граховски, 8) мркоњићки, 9) гламочки, 10) јајачки.

4 Приморска бановина

На изборни округ бр. 12 укупно 15 мандата. У изборни округ бр. 12 спадају ови административни срезови: 1) бенковачки. 2) биоградски, 3) хварски, 4) имотски, 5) кнински, 6) пречки, 7) шибенички, 8) сињски, 9) сплитски, 10) брачки, 11) макарски. 12) корчулански, 13) метковићки и 14) град Сплит.

На изборни округ бр. 13) укупно 9 мандата. У изборни округ бр. 14 спадају ови административни срезови: 1) коњички, 2) љубушки, 3) мостарски, 4) столачки, 5) прозорски, 6) томислав-град, 7) ливањски, 8) бугојински.

5 Дринска бановина

На изборни округ бр. 14 укупно 11 мандата. У изборни округ бр. 14 спадају ови административни срезови: 1) чајнички, 2) фојнички, 3) рогатички, 4) сарајевски, 5) височки, 6) вишеградски, 7) жепачки, 8) зенички, 9) травнички и 10) град Сарајево.

На изборни округ бр. 15 укупно 7 мандата. У изборни округ број 15 спадају ови административни срезови: 1) бијељински, 2) брчки, 3) кладањски, 4) сребренички, 5) тузлански, 6) власенички, 7) зворнички.

На изборни округ бр. 16 укупно 11 мандата. У изборни округ бр. 16 спадају ови административни срезови: 1) азбуковачки, 2) ја-

дрански, 3) мачвански, 4) посаво-тамнавски, 5) поцерски, 6) рађевски, 7) ваљевски, 8) колубарски, 9) подгорски, 10) посавски, 11) тамнавски.

На изборни округ бр. 17 укупно 10 мандата. У изборни округ бр. 17 спадају ови административни срезови: 1) ариљски, 2) златиборски, 3) пожешки, 4) рачански, 5) ужички, 6) црногорски, 7) љубићки, 8) трнавски. 9) драгачевски, 10) моравски.

6 Зетска бановина

На изборни округ бр. 18 укупно 9 мандата. У изборни округ бр. 18 спадају ови административни срезови: 1) андријевички, 2) берански, 3) колашински, 4) шавнички, 5) бијело-пољски, 6) милешевски, 7) ново-варошки, 8) прибојски, 9) пљеваљски.

На изборни округ бр. 19 укупно 5 мандата. У изборни округ бр. 19 спадају ови административни срезови: 1) требињски, 2) билећки, 3) гатачки, 4) љубински, 5) невенски.

На изборни округ бр. 20 укупно 9 мандата. У изборни округ бр. 20 спадају ови административни срезови: 1) никшићки 2) даниловградски, 3) подгорички, 4) цетињски, 5) бококорски, 6) барски, 7) дубровачки, 8) фочански и 9) град Цетиње.

На изборни округ бр. 21 укупно 10 мандата. У изборни округ бр. 21 спадају ови административни срезови: 1) дежевски, 2) дренчки, 3) митровички, 4) сијенички, 5) студенички, 6) штавички, 7) подримски, 8) пећки, 9) њаковички, 10) источки.

7 Дунавска бановина

На изборни округ бр. 22 укупно 6 мандата. У изборни округ бр. 22 спадају ови административни срезови: 1) апатински, 2) батински, 3) дарђански, 4) оџачки, 5) сомборски, 6) кулски.

На изборни округ бр. 23 укупно 9 мандата. У изборни округ бр. 23 спадају ови административни срезови: 1) паланачки, 2) тополски, 3) ново-садски, 4) старо-бечејски, 5) жабаљски, 6) сенђански, 7) тителски, 8) град Нови Сад и 9) град Суботица.

На изборни округ бр. 24 укупно 7 мандата. У изборни округ бр. 24 спадају ови административни срезови: 1) илочки, 2) иришки, 3) митровачки, 4) румски, 5) старопазовачки, 6) шидски, 7) земунски.

На изборни округ бр. 25 укупно 11 мандата. У изборни округ бр. 25 спадају ови административни срезови: 1) велико-бечкеречки, 2) новобечејски, 3) новокањишки, 4) велико-кикиндски, 5) Томић Јаша, 6) ковачички, 7) панчевачки, 8) алибунарски, 9) белоцрквански, 10) вршачки, 11) ковински.

На изборни округ бр. 26 укупно 10 мандата. У изборни округ бр. 26 спадају ови административни срезови: 1) гроџански, 2) јасенички, 3) колубарски, 4) космајски, 5) подунавски, 6) младеновачки, 7) пожаревачки, 8) рамски, 9) врачарски, 10) посавски.

На изборни округ бр. 27 укупно 9 мандата. У изборни округ бр. 27 спадају ови административни срезови: 1) крагујевачки, 2) гружански, 3) лепенички, 4) орашачки, 5)

опленачки, 6) таковски, 7) качерски, 8) орашки, 9) моравски.

8 Моравска бановина

На изборни округ број 28 укупно 11 мандата. У изборни округ број 28 спадају ови административни срезови: 1) белички, 2) депотовачки, 3) левачки, 4) параћински, 5) ре-савски, 6) темнићи, 7) раванички, 8) млавски, 9) хомољски, 10) звишки, 11) голубачки.

На изборни округ број 29 укупно 9 мандата. У изборни округ број 29 спадају ови административни срезови: 1) бољевачки, 2) брзопаланачки, 3) заглавски, 4) зајечарски, 5) кључки, 6) крајински, 7) неготински, 8) поречки, 9) тимочки.

На изборни округ број 30 укупно 11 мандата. У изборни округ број 30 спадају ови административни срезови: 1) жупски, 2) копаонички, 3) ражањски, 4) расински, 5) трстенички, 6) жички, 7) прокупачки, 8) добрички, 9) косанички, 10) лабски, 11) вучитрнски.

На изборни округ број 31 укупно 10 мандата. У изборни округ број 31 спадају ови административни срезови: 1) алексиначки, 2) бањски, 3) бело-паланачки, 4) лужнички, 5) моравски, 6) нишавски, 7) нишки, 8) сврљишки, 9) царибродски и 10) град Ниш.

9 Вардарска бановина

На изборни округ број 32 укупно 9 мандата. У изборни округ број 32 спадају ови административни срезови: 1) галички, 2) горњо-полошки, 3) доњо-полошки, 4) качанички, 5) шарпланински, 6) подгорски, 7) неродимски, 8) грачанички, 9) горски.

На изборни округ број 33 укупно 12 мандата. У изборни округ број 33 спадају ови административни срезови: 1) босиљградски, 2) кривопаланачки, 3) масурички, 4) пољанички, 5) прешевски, 6) пчињски, 7) јабланички, 8) лесковачки, 9) власотиначки, 10) жеглиговски, 11) кратовски, 12) гњилански.

На изборни округ број 34 укупно 10 мандата. У изборни округ број 34 спадају ови административни срезови: 1) битољски, 2) дебарски, 3) кичевски, 4) прилепски, 5) охридски, 6) преспански, 7) струшки, 8) крушевски, 9) мориховски, 10) поречки.

На изборни округ број 35 укупно 14 мандата. У изборни округ број 35 спадају ови административни срезови: 1) кочански, 2) малешки, 3) овче-пољски, 4) радовишки, 5) царево-селски, 6) штипски, 7) велешки, 8) дојрански, 9) ђевђелиски, 10) кавадарски, 11) неготински, 12) струмички, 13) скопски, и 14) град Скопље.

Поред тога бира се још онолико посланика колико има носилаца земаљских кандидатских листа које су добиле преко 50.000 гласова.

Према овоме број народних посланика се не може у напред знати; он се може утврдити тек после извршених избора, јер је број мандата из последње алинеје неодређен.

Срезови који буду основани нису у смислу Закона о избору нар. посланика нови срезови. Закон је тачно утврдио број изборних срезова и више их не може бити. За изборе

с тога важи стање које је постојало пре оснивања нових срезова.

Задржавањем кандидовања по срезовима, законодавац је гласање за идеју, принцип потиснуо у други ред. Среска кандидатура истина најсигурније убија страначки систем, — али је много већа та њена мана, што онда срески кандидат, његова личност и чисто локални интерес среза спадају у први ред. Чисто локална организација и чисто локални интерес добија тиме превагу и у току времена по самој природи ствари потискује општу организацију и опште интересе. — То је искуство које су кандидовања по срезовима свуда показала.

Тумачење Министра правде Бр. 19670 од 20 фебруара, 1935 год.:

У § 4 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину, одређено је да Дунавска бановина бира свега 52 посланика. У овај број урачунато је једно посланичко место за град Суботицу. Законом о образовању новог среза суботичког од 20 јула, 1934 год., образован је у Дунавској бановини нов срез суботички, који се срез територијално потпуно поклапа са подручјем градске општине Суботице. Према томе ће срез суботички, односно град Суботица бирати само једног посланика.

Тумачење Министра правде Бр. 103909 од 10 октобра, 1938 год.:

Законом о избору народних посланика за Народну скупштину (§ 4 став 3 и § 21 став 1) проведен је принцип, да сваки администра-

тивни срез мора имати бар једног посланика. У § 4 истог закона поименично су побројани сви административни срезови и у истом пропису је одређено коме изборном округу који административни срез припада, а у § 61 садржане су одредбе о расподели мандата.

Како су после доношења поменутог закона вршене промене у погледу административне поделе на срезове, то настаје питање, како се обзиром на ову промену има поступити у погледу расподеле посланичких мандата по бановинама, по изборним окрузима и по квотама од три петине и две петине.

Пошто Закон о избору народних посланика за Народну скупштину, нема изричног прописа за овакве случајеве, то на основу прописа § 97 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину, Министар правде дао је ово аутентично тумачење прописа § 4 става 5 тачке 1 ал. 2; става 5 тачке 2 ал. 7; става 5 тачке 3 ал. 1 и става 5 тачке 7 ал. 3 и § 61 става 6 тачке 7 и става 9 тачке 2 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину:

1 — Уредбом Министра унутрашњих послова III Бр. 26208—36 од 2 јула, 1936 год., основан је срез шкофра — лошки у Дравској бановини а истом Уредбом укинут је срез метлички у истој бановини. Према томе је у Дравској бановини број срезова и посланичких мандата остао непромењен. Пошто по § 4 став 3 и § 21 став 1 Закона о избору народних посланика за народну скупштину, сваком административном срезу припада бар по један посланик, — то мандат који је припадао укину-

том метличком срезу отпада, а новооснованом шкофје-лошком срезу припада један мандат.

2 — Уредбом Министра унутрашњих послова III Бр. 33727—36 од 25 септембра, 1936 год., основан је у Врбаској бановини нови срез тешањски. По начелу проведеном у § 4 став 3 и § 21 став 1 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину сваки административни срез бира бар по једног посланика. Према томе и срезу тешањском припада један мандат, услед чега се број мандата за Врбаску бановину повећава за један мандат. Пошто је подручје среза тешањског сатављено из подручја срезова који су Законом о избору народних посланика распоређени у изборни округ бр. 10, то и тај новоосновани административни срез спада у изборни округ бр. 10, услед чега се број административних срезова изборног округа бр. 10 повећава од 15 на 16. — Помениuti мандат спада по начелу спроведеном у § 61 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину у квоту од две петине, чиме се број мандата предвиђен у § 61 став 9 тачка 3 поменутог закона код изборног округа бр. 10 повећава од 6 на 7 мандата.

3 — Уредбом Министра унутрашњих послова III Бр. 33727—36 од 25 септембра, 1936 год., основан је у Дунавској бановини нови срез сремско-карловачки. По начелу проведеном у § 4 став 3 и § 21 став 1 Закона о избору народних посланика за народну скупштину, сваки административни срез бира бар по једнога посланика. Према томе и срезу сремско-карловачком припада један мандат услед чега се број мандата за Дунавску бановину

Закон

повећава за један мандат. Пошто је подручје среза сремско-карловачког састављено из подручја среза, који су Законом о избору народних посланика за Народну скупштину raspоређени у изборни округ бр. 24, то и тај новоосновани административни срез спада у изборни округ бр. 24, услед чега се број административних срезова изборног округа бр. 24 повећава од 7 на 8. — Поменути мандат спада по начелу спроведеном у § 61 Закона о избору народних посланика за народну скупштину у квоту од три петине, чиме се број мандата предвиђен у § 61 став 6 тачка 7 поменутог закона код изборног округа бр. 24 повећава од 4 на 5 мандата.

4 — Уредбом Министра унутрашњих послова III Бр. 31227—38 од 7 октобра, 1938 год., основан је у Савској бановини нови срез окућански. По начелу проведеном у § 4 став 3 и § 21 став 1 Закона о избору народних посланика за народну скупштину, сваки административни срез бира бар по једног посланика. Према томе и срезу окућанском припада један мандат, услед чега се број мандата за Савску бановину повећава за један мандат. Пошто је подручје среза окућанског састављено из подручја срезова који су Законом о избору народних посланика за народну скупштину raspоређени у изборни округ бр. 8, то и тај новоосновани срез спада у изборни округ бр. 8, услед чега се број административних срезова изборног округа бр. 8 повећава од 8 на 9. — Поменути мандат спада по начелу спроведеном у § 61 Закона о избору народних посланика за народну скупштину у квоту од две петине,

чиме се број мандата предвиђен у § 61 став 9 тачка 2 поменутог закона код изборног округа бр. 8 повећава од 5 на 6 мандата.

§ 5 — Највиши изборни орган је Државни одбор.

Овај Државни одбор сачињавају: Претседник и потпретседници Сената. Претседник и потпретседници Народне скупштине, Претседник и потпретседник Државног савета, Претседник Касационог суда у Београду, Стола седморице у Загребу, Врховног суда у Сарајеву, Претседник Великог суда у Подгорици или заменици свих ових претседника односно потпретседника ако су они спречени.

Заменике претседника и потпретседника Сената и Народне скупштине унапред одређује Сенат и сама Скупштина.

Јасно је из треће алинеје, да Сенат односно Народна скупштина заменике претседника и потпретседника имају да бирају нарочито за овај предвиђен случај.

Међутим, како се у случају распуштања Народне скупштине указом, ова сматра распуштеном од момента указа, то ће се тај избор по правилу морати вршити у почетку сваког сазива, — пошто би Скупштина после указа о распуштању била у практичкој немогућности да га врши.

§ 6 — Најдаље четвртог дан од дана указа којим је наређен избор посланика састаће се овај Државни одбор на позив претседника Сената и утврдити колико ће у којој

општини бити гласачких места, односно колико ће општина претстављати једно заједничко гласачко место (§ 34), која ће лица бити претседници бирачких одбора. Овај ће посао Државни одбор свршити и то у „Службеним новинама“ објавити најдаље тридесет дана пре дана избора.

Претседник Сената или његов заменик заказује, отвара, руководи и затвара састанке Државног одбора и стара се, да Државни одбор своје послове правилно и на време сврши. Претседник Сената и претседник Народне скупштине председавају Државним одбором наизменично.

Све државне и општинске власти дужне су одмах ставити Државном одбору на расположење потребне му податке и давати захтевано објашњење у року који им за то Државни одбор одреди. За неиспуњавање захтева Државног одбора дотични орган казниће се по § 71 овог Закона. Државни одбор може ради објашњења позвати у своје седнице Министра унутрашњих послова и министре који му за рад буду потребни.

Измене и допуне од 24 марта, 1933 год.

Измена друга реченица друге алинеје није доведена у сагласност са првом реченицом исте алинеје.

Кривична дела из треће алинеје, по § 92 овог закона, сматрају се за преступе и извиђају их и суде у првом степену окружни (зборни) судови на тужбу државног тужиоштва.

Из тога је јасно, да све овакве случајеве Државни одбор има да достави надлежном државном тужиоштву.

II Ко има право да бира

§ 7 — Право бирања посланика за Народну скупштину има сваки грађанин, који је навршио 21 годину старости и који је држављанин Краљевине Југославије.

По првој алинеји чл. 55 Устава: „Право бирачко има сваки држављанин по рођењу или прирођењу, ако је навршио двадесет и једну годину старости.“

Пошто бирачко право има само онај ко је у бирачки списак уписан то услови из § 7 морају постојати у моменту уписивања односно закључивања бирачкога списка.

§ 8 — Активни официри као и подофицири и војници под заставом, не могу вршити бирачко право. Ова одредба не важи за чиновнике и службенике грађанског реда у војсци.

По другој алинеји чл. 55 Устава: „Официри активни као и подофицири и војници под заставом не могу вршити бирачко право ни бити бирани.“

Закон је из уставне одредбе изоставио речи „ни бити бирани.“

Остало је старо спорно питање, да ли су жандарми и граничари из граничне трупе „под заставом“ и ако се и један и други сматрају као саставни део војске сталнога кадра. Изгледа да би јасноће ради, а и ради обавезника на вежбу позватих, место израза „под заставом“ бољи био израз „стални кадар.“ — Потпуности ради ваљало је поменути и марину.

§ 9 — Немају права да бирају:

1) који су извршном пресудом осуђени на робију или заточење, или на строги затвор или затвор дужи од године дана, док се не поврате у права;

2) који су извршном пресудом осуђени на губитак часних права, за време док траје та казна;

3) који су под стециштем;

4) који су под старатељством; и

5) који су извршном пресудом осуђени на губитак бирачког права због изборних кривица.

Измене и допуне од 24 марта, 1933 год.

Овако измењеним и допуњеним § 9 измењен је и § 4 Закона о бирачким списковима. — и ма да су у овоме вршене измене 1934 год., одредба § 4 није доведена у сагласност са горњом одредбом § 9.

По чл. 56 Устава: Привремено губе бирачко право: 1) који су осуђени на робију (тамницу) или затвор дуже до годину дана, док се не поврате у права; — 2) који су осуђени на губитак часних права за време док траје та казна; — 3) који су под стециштем; — 4) који су под старатељством; и 5) који су пресудом изгубили бирачко право због изборних кривица. —

Разлика између § 8 и § 9 је у томе, што лица из § 8 не могу вршити бирачко право, а лица из § 9 немају бирачко право.

III Ко може бити посланик

§ 10 — За посланика у Народној скупштини може бити изабран само онај који има бирачко право без обзира је ли уведен у бирачки списак.

Према првој реченици прве алинеје чл. 57 Устава: „За... народног посланика може бити изабран само онај, који има бирачко право, без обзира је ли уведен у бирачки списак“.

Спорно би било према коме би се моменту имало одређивати бирачко право једног кандидата: према моменту закључења бирачких спискова, према моменту кандидовања или према моменту избора. — У ранијој пракси ово питање решавано је тако, што је за пресудан моменат узиман дан избора. И несумњиво, да би се с обзиром на израз „може бити изабран“, дакле не „кандидован“, ово тумачење имало усвојити као правилно.

Закон тражи само да се има бирачко право, а не и да се оно може вршити. И како су у § 8 Закона изостављене речи из друге алинеје чл. 55 Устава „ни бити бирани“, то би било спорно питање, да ли „официри активни као и подофицири и војници под заставом“ не би могли бити бирани.

§ 11 — Од сваког се посланика траже ови услови:

1) да је држављанин по рођењу или природођењу Краљевине Југославије;

2) да је навршио 30 година и

3) да говори, чита и пише службеним језиком.

Народни посланици не могу бити у исто време државни и бановински лиферанти или предузимачи.

Измене и допуне од 24 марта, 1933 год.

По другој реченици прве алинеје чл. 57 Устава: „Од сваког се, народног посланика траже ови услови: 1) да је држављанин по рођењу или прирођењу Краљевине Југославије. Прирођени држављанин мора бити настањен најмање десет година рачунајући од дана прирођења, 2) да је навршио... 30 година старости и 3) да говори и пише народним језиком“.

Уставној одредби из тачке треће законодавац је додао реч чита. Разлика је још и у томе, што Устав тражи „народни језик“ а Закон „службени језик“.

Прирођени држављани нису потпуно изједначени са држављанима по рођењу. Према чл. 57 Устава, они морају на територији Југославије бити настањени „најмање десет година рачунајући од дана прирођења“. — Спорно би било, како се у овоме смислу имају сматрати оптанти по уговорима о миру.

Спорно би било, кога момента морају бити испуњени рок из тачке прве и број година из тачке друге. — У једном конкретном случају протумачено је, да се прописана старост мора имати у моменту ступања у функције полагањем заклетве. Међутим, како је § 11 само проширење погодаба из § 10, то би било правилније тумачење, да рок односно број година

мора бити испуњен на дан избора, јер § 10 употребљава израз може бити „изабран“ а не „кандидован“.

§ 12 — Активни државни и бановински чиновници не могу се кандидовати за народне посланике.

Полицијски, финансијски и шумарски чиновници као и чиновници аграрне реформе не могу се кандидовати, осим, ако су то престали бити годину дана пре расписа избора.

Претседници општина могу се кандидовати. Ако буду изабрани за народне посланике имају се одмах после верификације мандата у Народној скупштини изјаснити, задржавају ли мандат или остају претседници општина.

Министри активни и на расположењу могу се кандидовати.

Измене и допуне од 24 марта, 1933 год.

По чл. 58 Устава: Активни државни чиновници не могу се кандидовати за народне посланике. — Полицијски, финансијски и шумарски чиновници, као и чиновници аграрне реформе не могу се кандидовати, осим ако су то престали бити годину дана пре расписа избора. — Министри активни и на расположењу могу се кандидовати. —

Спорно би било питање банова и општинских самоуправних чиновника, нарочито у градским општинама.

§ 13 — Губе мандат посланици:

1) који изгубе бирачко право;

2) који се за време трајања свога посланичког мандата приме државне или бановинске службе, и

3) који за време трајања посланичког мандата раде са државом или бановином лиферантске или предузимачке послове.

Одредба под 2) у колико се односи на државну службу не важи за министре.

Измене и допуне од 24 марта, 1933 год.

По тачци другој није довољно да народни посланик буде постављен за државног чиновника или службеника; потребно је да се он те службе прими.

§ 14 — Кад наступи који овакав случај или уопште кад је у питању губитак или попуњавање посланичког места, верификациони одбор мора најдаље за месец дана од појављеног случаја поднети о томе извештај Скупштини. Ако у томе року одбор не поднесе извештај, Претседништво Скупштине саопштава у првој наредној седници да је посланичко место упражњено, о чему Скупштина исте седнице доноси решење.

Скупштина не доноси према овоме решење да је извесно место упражњено, него да се, по закону упражњено место, попуни.

Попуњавање се врши са исте листе према § 66 овог Закона. — Али у случају исцрпљена дотичне листе, попуњавање се врши напредним изборима.

§ 15 — Гласање за избор народних посланика врши се јавно и усмено по општинама односно по гласачким местима а по сталним бирачким списковима.

По првој алинеји чл. 54 Устава: „Народну скупштину састављају посланици које народ слободно бира општим, једнаким и непосредним гласањем“.

Како се гласање врши по сталним бирачким списковима, — то има право да гласа свако лице које је у списку као гласач уписано, без обзира да ли има право гласа или не; једино лица из § 8 закона „не могу“ како вели овај законски пропис, гласати, и то без обзира што би у списак била уведена.

IV Бирачки спискови

§ 16 — Стални бирачки спискови састављају се, потврђују, обнављају и исправљају према прописима Закона о бирачким списковима.

Види Закон о бирачким списковима од 6. септембра, 1931 год.

Бирачки спискови су „стални“ зато, што једном састављени и судом потврђени бивају исправљани, допуњавани и мењани само у појединостима.

V Састављање кандидатске листе

§ 17 — (Укинут изменама и допунама од 24 марта, 1933 год.).

§ 18 — Земаљска кандидатска листа саставља се овако:

На челу се означаје дан избора. Затим сезначи носилац земаљске кандидатске листе, његово занимање и место живљења.

Потом се означаје: име и презиме, занимање и место живљења кандидата за све изборне јединице у држави. Испод кандидата за сваку изборну јединицу исписује се име и презиме, занимање и место живљења његовог заменика.

Испод имена носиоца листе, средских кандидата и њихових заменика написаће се одвојено имена два претставника те листе за Главни бирачки одбор и два њихова заменика, као и имена по једног претставника и једног његовог заменика за гласачка места.

Овако састављену листу предлаже најмање по 30 предлагача (правних бирача) из сваког административног среза од половине укупног броја административних срезова у држави, с тим, да су ови административни срезови на територији бар две трећине бановина.

Неписмене предлагаче потписаће по њиховом пристанку други, који ће се такође потписати.

Уз земаљску кандидатску листу предлагачи су дужни поднети суду писмену изјаву носиоца, сваког кандидата и његовог заменика која гласи: „Потписани као носилац зе-

маљске кандидатске листе — као посланички кандидат — заменик народног посланика за срез . . . . изјављујем, да пристајем на ову кандидацију и обавезујем се, да ћу у своме политичком раду чувати државну целину и радити за народно јединство и да нећу приступати верским, племенским и регионалним партијско-политичким удружењима“. Ограде уз изјаву нису допуштене. Потпис на изјави мора бити оверен од надлежног Средског суда а где ових нема од надлежног Првостепеног односно Окружног суда.

За предлагаче за уредност листе није обавезно да на кандидатској листи коју предлажу назначе претставника и његовог заменика за сва гласачка места.

Претставници за поједина гласачка места као и њихови заменици морају бити из општине у којој се гласање врши и уписани у њен стални бирачки списак.

Без питања и одобрења нико се не сме за претставника носиоца земаљске кандидатске листе или претставниковог заменика означити и на листи записати.

Кад неко дозна да је на којој год листи за претставника или заменика забележен без свога знања и одобрења, он има право изјавити Касационом суду у Београду да се тога не прима, и Суд је дужан избрисати га, па о томе известити једнога од подносилаца земаљске кандидатске листе.

Измене и допуне од 24 марта, 1933 год.

Земаљска кандидатска листа имала би да гласи од прилике овако:

Земаљска

кандидатска листа

за изборе народних посланика за народну скупштину на дан — 19 — год.

Носилац земаљске кандидатске листе
г. А. А. министар из А, ул. — бр. —

Кандидати за поједине изборне јединице
I за град Београд, Земун и Панчево

а) кандидат: г. Б. Б. трговац из Београда, ул. — бр. —

заменик: г. В. В. лимар из Београда, ул. — бр. —

б) кандидат: г. Г. Г. лекар из Панчева, ул. — бр. —

заменик: г. Д. Д. кафеџија из Панчева, ул. — бр. —

в) кандидат: г. Ђ. Ђ. адвокат из Београда, ул. — бр. —

заменик: г. Е. Е. новинар из Београда, ул. — бр. —

г) кандидат: г. Ж. Ж. јавни бележник из Земуна, ул. — бр. —

заменик: г. З. З. трговац из Земуна, ул. — бр. —

д) кандидат: г. И. И. кафеџија из Београда, ул. — бр. —

заменик: г. Ј. Ј. обућар из Београда, ул. — бр.

II Дравска бановина

Изборни округ Бр. 1

1) срез цељски:

кандидат: А. А. јавни бележник из Цеља.
заменик: Б. Б. трговац из Цеља.

2) срез доњо-лендавски:

кандидат: В. В. адвокат из Доње Лендаве.
заменик: Г. Г. рентијер из Доње Лендаве.

3) срез горње-гратски:

кандидат: Д. Д. трговац из Горњег Града.
заменик: Ђ. Ђ. економ из Солчаве.

4) срез коњишки:

кандидат: Е. Е. лекар из Коњице трга.
заменик: Ж. Ж. кафеџија из Жиче.

5) срез љугомерски:

кандидат: Ћ. Ћ. јавни бележник из Љугомера.
заменик: И. И. економ из Шавнице.

6) срез мариборски леви брег:

а) кандидат: Ј. Ј. трговац из Ершеншака.
заменик: К. К. економ из Крчевине.

б) кандидат: Ј. Ј. лекар из Марибора
заменик: К. К. трговац из Крчевине

7) срез мариборски десни брег:

кандидат: Л. Л. професор из Марибора.
заменик: Љ. Љ. лекар из Похорја.

8) срез мурско-суботски:

кандидат: М. М. економ из Борача.
заменик: Н. Н. кафеџија из Цанкове.

9) срез преваљски:

кандидат: Њ. Њ. јавни бележник из Преваља.
заменик: О. О. професор из Преваља.

10) срез птујски:

кандидат: П. П. трговац из Птуја града.
заменик: Р. Р. економ из Вареје.

11) срез словенградски:

кандидат: С. С. адвокат из Словенградца.
заменик: Т. Т. лимар из Слатине.

12) срез шмарски:

кандидат: Ћ. Ћ. професор из Шмарја.
заменик: У. У. обућар из Вераче.

13) срез брежнички:

кандидат: Ф. Ф. јавни бележник из Брежнице.
заменик: Х. Х. економ из Севнице.

- 14) срез лашки:
кандидат: Ц. Ц. кафеџија из Лашког.
заменик: Ч. Ч. лекар из Трбовља.
Изборни округ Бр. 2.
- 1) срез црномељски:
кандидат: А. А. адвокат из Црномеља.
заменик: Б. Б. трговац из Црномеља.
- 2) срез камнички:
кандидат: В. В. лекар из Камника.
заменик: Г. Г. економ из Водице.
- 3) срез кочевски:
кандидат: Д. Д. трговац из Кочевја.
заменик: Ђ. Ђ. обућар из Готенице
- 4) срез крањски:
кандидат: Е. Е. професор из Крања
заменик: Ж. Ж. кафеџија из Тржича.
- 5) срез кршки:
кандидат: З. З. економ из Кршког.
заменик: И. И. лимар из Чатежа.
- 6) срез литијски:
кандидат: Ј. Ј. јавни бележник из Литије.
заменик: К. К. трг. из Креснице.
- 7) срез логашки:
кандидат: Л. Л. књићар из Доњег Логатеца.
заменик: Љ. Љ. Економ из Церкнице.
- 8) срез љубљански:
а) кандидат: М. М. адвокат из Љубљане.
заменик: Н. Н. трговац из Врхинке.
б) кандидат: М. М. новинар из Љубљане.
заменик: Н. Н. трговац из Љубљане.
- 9) срез новомешки:
кандидат: Њ. Њ. кафеџија из Новог Места.
заменик: О. О. лимар из Смуке.
- 10) срез радовљишки:
кандидат: П. П. лекар из Радовљице.
заменик: Р. Р. економ из Ратеча.

- 11) срез шкофје-лошки:
кандидат: С. С. професор из Шкофје-Локе.
заменик: Т. Т. књићар из Шкофје-Локе.
- 12) град Љубљана:
а) кандидат: Ћ. Ћ. јавни бележник из Љубљане.
заменик: У. У. лекар из Љубљане.
б) кандидат: Ф. Ф. индустријалац из Љубљане.
заменик: Х. Х. директор банке из Љубљане.
- III Савска бановина
Изборни округ Бр. 3
- 1) срез брињски:
кандидат: А. А. адвокат из Бриње.
заменик: Б. Б. трговац из Језерана.
- 2) срез доњо-лапачки:
кандидат: В. В. лекар из Доњег Лапца
заменик: Г. Г. економ из Срба.
- 3) срез госпићки:
кандидат: Д. Д. трговац из Госпића.
заменик: Ђ. Ђ. лимар из Медака.
- 4) срез грачачки:
кандидат: Е. Е. професор из Грачца
заменик: Ж. Ж. трговац из Брувна.
- 5) срез коренички:
кандидат: З. З. адвокат из Коренице.
заменик: И. И. трговац из Заваља и т. д., и т. д.
редом по изборним срезовима. изборним окру-
зима и бановинама у свему онако и оним ре-
дом како су наведени и утврђени у § 4, во-
дећи строго рачуна о новим срезовима.
- За тим се у смислу трећег става § 18
уносе у листу представници листе у бирачким
одборима, — и то два претставника и два њи-
хова заменика за Главни бирачки одбор, — и
по једног представника и његовог заменика
за свако гласачко место.

Која су гласачка места то се види из обзране Државног одбора, којом буду одређена. — Међутим, по ставу 7 § 18 за уредност листе не тражи се да има представника и заменика за сва гласачка места.

По закону постоји дакле, само Главни (земаљски) бирачки одбор и бирачки одбори појединих гласачких места, између којих је веза срески суд.

Претставник (односно заменик претставника) листе за поједина гласачка места мора бити из општине у којој се гласање врши и уписан у њен стални бирачки списак, — али није потребно да је баш уписан у бирачки списак онога гласачкога места на коме је претставник. —

Земаљска кандидатска листа мора бити потпуна у погледу законом утврђенога броја кандидата и заменика, — тако зване крње листе су искључене према § 21.

Тумачење Министра правде Бр. 39100 од 10 априла, 1935 год.:

По § 18 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину, а у алинеји 7 предвиђен је поступак подношења писмених изјава носиоци листе, сваког кандидата и његовог заменика, као и утврђивање аутентичности њихових потписа на тим изјавама путем овере од стране надлежног среског суда, а где ових нема од надлежног грвостепеног односно окружног суда. — Како су се показале нејасноће у тумачењу горенаведених прописа, то је на основу § 97 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину и § 15 Закона о изменама и допунама истог закона од 24

марта. 1933 год. господин Министар правде дао ово тумачење: По општим одредбама закона свака се овера мора извршити на тај начин, што онај чији се потпис оверава мора лично предстати суду. Горњи законски пропис има се схватити тако, да кандидати и њихови заменици имају лично предстати ради овере својих потписа на поменутих изјавама среском суду оног изборног среза у коме се кандидују, а носиоци земаљске кандидатске листе среском суду места свога становања. —

§ 19 — За претставника листе у Главном бирачком одбору могу бити означена лица која су уписана у сталне бирачке спискове ма које општине у држави.

Претставници земаљске листе и њихови заменици не морају, према овоме, бити из Београда.

§ 20 — Као предлагачи могу да потпишу земаљску кандидатску листу само они који су уписани у сталне бирачке спискове. За све предлагаче мора се истовремено поднети уверење њиховог надлежног среског односно првостепеног суда, да су уредно уведени у сталне бирачке спискове. Таква уверења издају срески односно првостепени судови у року од три дана.

Потпис може оспоравати само онај чије је име потписано.

Суд је дужан свакоме казати кад буде питан, је ли он потписан или није. Одговор од суда може бити усмен или писмен према

захтеву онога који пита. Кад ко од неписмених предлагача усмено пред судом или писмено изјави суду, да је без пристанка свога као предлагач потписан, суд је дужан избрисати га, а о томе известити једнога од подносилаца кандидатске листе који на његово место морају наћи другога најдаље у року од пет дана. У противном суд ће одлучити и у новинама обзнанити, да та листа не важи, ако на њој не остаје прописани број предлагача.

Оспоравање потписа предлагача може се чинити најдаље за време од осам дана од дана предаје листе суду.

На последњој страни кандидатске листе оставиће се празно место за судско потврђење.

Измене и допуне од 24 марта, 1933 год.

Писмена изјава суду неписменог предлагача, да је без пристанка као предлагач потписан, ако се лично не предаје (којом се приликом суд мора уверити о идентичности) мора бити оверена од власти.

И за накнадне предлагаче, на место избрисаних, мора се поднети уверење надлежног средског односно првостепеног суда, да су уредно уведени у сталне бирачке спискове.

Суд о коме је реч у трећем ставу то је Касациони суд у Београду.

§ 21 — Свака земаљска кандидатска листа мора имати најмање по једног кандидата у сваком административном срезу, где се бира један посланик и по два где се бирају два посланика, по једног кандидата у вароши, за

коју се бира посланик, као и по једног кандидата за свако седиште бановина за које се бира посланик, по два или више где се бирају два или више посланика, и по 5 кандидата за управно подручје града Београда, Земуна и Панчева (§ 4); сваки од тих кандидата мора имати свога заменика. У истом административном срезу, вароши односно бановинским седиштима и управном подручју града Београда, Земуна и Панчева, може земаљска кандидатска листа имати више средских кандидата, односно више група кандидата.

Срески кандидати могу се кандидовати највише у три изборне јединице, у ком случају, морају бити везани за исту земаљску листу.

Једно лице може бити на истој листи у две изборне јединице кандидат и у трећој заменик, или у једној изборној јединици кандидат и у две заменик.

Заменик средског кандидата може бити заменик у три изборне јединице на истој листи.

Ако се ма којим случајем упразни место посланика који је изабран као срески кандидат, на његово место доћи ће његов заменик.

Они који буду изабрани на више места за народне посланике имаће да се изјасне, најдаље за три дана пошто им Скупштина потврди избор, за које се место за посланика примају.

Измене и допуне од 24 марта, 1933 год.

Док је у § 4 број посланичких мандата утврђен, дотле број кандидата посланичких у

опште није ограничен. Законодавац тражи само једно, да земаљска кандидатска листа мора бити потпуна, т. ј. да за сваки посланички мандат, у свакој изборној јединици мора бити истакнут кандидат.

Законодавац дозвољава, да за један посланички мандат, у једној јединици може бити истакнут неограничени број кандидата на истој земаљској листи. С друге опет стране законодавац дозвољава једном истом лицу, да може бити кандидат у две и заменик у трећој, или кандидат у једној и заменик у још две изборне јединице, али само на истој земаљској листи; под истим условом, једно исто лице може бити заменик највише у три изборне јединице.

Изборна јединица о којој је реч у ставу 2, 3 и 4 то је изборни срез; ово је потребно нарочито подвући због тога, што је законодавац увео и изборне округе

Одредба става 5 сувишна је поред одредбе § 66.

§ 22 — (Укинут изменама и допунама од 24 марта, 1933 год.).

§ 23 — Све вароши са срезовима на чијој су територији сачињавају једну изборну јединицу сем вароши, за које се као ба новинска седишта по § 4 бира посланик односно посланици, и сем вароши које имају преко 100.000 становника.

Измене и допуне од 24 марта, 1933 год.

Свакако да је израз „са срезовима“ редакцијска погрешка и да би требало да гласи „са срезом.“

VI Потврда кандидатске листе

§ 24 — (Укинут изменама и допунама од 24 марта, 1933 год.).

§ 25 — Два примерка овако састављене земаљске кандидатске листе поднеће најмање 5 предлагача, најдаље 15 дана пре избора, на потврду Касационом суду у Београду и предати их претседнику или његовом заменику, који ће им одмах издати реверс о пријему.

Суд ће се најпре уверити из поднетих уверења надлежних среских односно првостепених или окружних судова, јесу ли предлагачи заиста уписани у сталне бирачке спискове, да ли их има у потребном броју у смислу § 18 и да ли има писмени пристанак и изјава носиоца, среских кандидата и њихових заменика према § 18, па кад се о томе увери, потврдиће листу. Један потврђени примерак вратиће подносиоцима на реверс најдаље за три дана од дана пријема, а други чувати под својим печатом на сигурном месту, од кога ће примерка препис одмах послати Управи Државне штампарије да се обзнани у првом броју „Службених новина“ Краљевине Југославије и службених органа Краљевских банских управа под рубриком „Кандидати за народне посланике“.

Измене и допуне од 24 марта, 1933 год.

Пет предлагача подносиоца потписују и молбу за потврду земаљске кандидатске листе.

Погодбе за потврду предвиђене су у другом ставу § 25. — Оне су ту наведене лимитивно. Суд проверава пасивну бирачку спо-

собност предлагача према уверењима, њихов број (т. ј. да ли их има најмање по 30 из сваког среза од половине укупног броја, срезова у држави, који морају бити са територија бар шест бановина) и да ли постоји писмени пристанак и изјава носиоца (тачно у форми из става 6 § 18 и потврђена од средског суда).

При потврди земаљске кандидатске листе суд нема права да се упушта у испитивање, да ли кандидати на листи испуњавају законом прописане услове, пошто суду ово право није дато ни једним законским прописом.

Како се у другој алинеји говори о „суду“, то значи да потврду решава одељење Касационог суда.

§ 26 — Уз оригиналне кандидатске земаљске листе поднеће предлагачи још и онолико штампаних примерака колико у срезу односно месту има гласачких места и по два примерка за суд. На штампаним примерцима биће означен само носилац листе, кандидат и заменик за дотичан срез односно место (§ 21) и претставник са својим замеником.

У сваком таквом примерку кандидатске земаљске листе мора бити наштампано у врху „За гласачко место Београд, Загреб, Љубљану . . .“ На примерцима намењеним оним гласачким местима где се гласа у више одељења или квартова, у врху ће бити наштампано: „За гласачко место. . . .“

Суд ће се уверити да ли су на свима штампаним примерцима имена предложених лица назначена сагласно оригиналној кандидатској листи, па ће их све потврдити својим потписом и печатом суда. Од ових штампаних

примерака разаслаће у року од три дана надлежном средском односно првостепеном суду за све општине, односно за сва гласачка места њиховог подручја, а све ово уз реверс о пријему.

Бирачки одбор прилепиће на видном месту у гласачкој соби све ове примерке уочи дана избора.

Проверавање штампаних листа врши „суд“, дакле одељење Касационог суда, које и одлуку о томе потписује; потврду потписују председавајући и деловођа.

Гласачка места назначена на штампаним примерцима морају се тачно поклапати са гласачким местима која одреди Државни одбор обзном.

Несагласност између поднетих штампаних примерака и оригиналне земаљске листе, не може бити разлог за ускрату потврде земаљске листе.

§ 27 — Сваку земаљску кандидатску листу чим се преда јавности, слободно је свакоме преписати или прештампати.

Нарочита одредба § 27 није била потребна, пошто се ни из једног законског прописа не би дало извести обратно.

Напротив, ноторно је, да дневни листови објављују кандидатске листе често чак и пре подношења на потврду.

§ 28 — Земаљска кандидатска листа једном предата Касационом суду у Београду, ма и не била потврђена, не може се опозвати ни-ти се у њој могу чинити какве измене. Али

ако који од предложених кандидата умре, или изгуби право да буде биран може се место њега предложити други кандидат.

Овакве измене у листи могу се чинити све до на 48 сати пре избора и оне ће се потврдити на исти начин као и земаљска кандидатска листа.

Измене и допуне од 24 марта, 1933 год.

Неопозивост земаљске кандидатске листе стоји према овоме и онда, кад још није протекао рок за подношење на потврду.

Измене у листи са разлога из другог дела прве алинеје нису обавезне. — Ако који од предложених кандидата умре или изгуби право да буде биран, а предлагачи не предложе измену, онда важи § 66.

§ 29 — Ако буде потврђена код суда само једна кандидатска листа вршиће се гласање само за ову листу.

Разуме се, да се мисли само на земаљску кандидатску листу.

VII Изборни материјал

§ 30 — Министар унутрашњих послова дужан је наредити све што треба те да се у Државној штампарији спреми и на време разашаље свима општинама у држави потребан број образаца за изборне записнике и извештаје бирачких одбора.

Бригу о изборном материјалу води надлежно среско начелство, преко кога се образци и достављају општинама.

§ 31 — Образце за записнике и извештаје бирачког одбора прописује Министар унутрашњих послова.

Међутим, баш и кад се бирачки одбори не би у свему држали образаца записника и извештаја, које је Министар унутрашњих послова прописао, — то не би могло бити од утицаја на правилност избора.

Види образце код §§ 51 и 56.

§ 32 — Снабдевање општина овим материјалом пада на терет буџета Министарства унутрашњих послова.

VIII Гласачка места, бирачки одбор на гласачким местима, гласање

§ 33 — Бирачи могу гласати сваки само једанпут, само лично, само на гласачком месту своје општине и само за утврђене кандидатске земаљске листе.

Изузетак од правила постављеног у овом законском пропису налази се у § 36 овога закона, и односи се на претседнике бирачких одбора, који могу гласати у општини где на дан избора обављају претседничку дужност, ако поднесу уверење, да се уведени у стални бирачки списак своје општине.

§ 34 — Гласачко место биће у згради општинског суда али ако је та зграда неподесна, или ако се гласање врши на више места, онда ће се избор извршити у школској

или другој згради коју општински суд за то одреди. Но ни у ком случају гласање се не може вршити у богомољама.

У општинама које имају преко 800 бирача гласање ће се вршити на више места по одељцима, према месту где бирачи станују, а сваки одељак чини једно гласачко место.

Ако су пак домови једне општине много удаљени од зграде где би се гласање имало вршити, тако да ће бирачима бити тешко доћи на биралиште, Државни одбор може и мање општине делити на одељке.

Место где ће се гласати и зграду у којој ће се гласати, општински ће суд обзнанити најмање на десет дана пре избора.

Где су општине мале може Државни одбор, ако је то потребно, одредити за све општине само једно гласачко место, али у том случају не сме бити више од 800 бирача удружено у једно гласачко место.

Истодобно када општински судови поднесу сталне бирачке спискове надлежном суду на одобрење, поднеће Краљевској банској управи извештај о томе колики је укупан број бирача уписаних у бирачким списковима у целој општини, и колико би према томе требало установити гласачких места у тој општини. Ове ће извештаје банске управе одмах доставити Министарству унутрашњих послова, које ће на основу њих Државном одбору поднети предлог што се тиче броја гласачких места у дотичној општини. Ако би државни одбор установио већи или мањи број гласачких места него што је у тој општини састављено и надлежном суду на одобрење подне-

то сталних бирачких спискова за дотичну општину, имаће тај суд у року од три дана после примљеног звештаја о томе, прво поднесене сталне бирачке спискове преудесити према решењу Државног одбора и поднети их надлежном суду на потврду.

Дужности општинске управе (одређивање и објављивање зграде у којој ће се гласати, подношење бирачких спискова суду на потврду, њихова евентуална преправка и т. д.) тамо где оне не постоје, вршиће надлежно реско начелство.

Чланови бирачког одбора ако промене место гласања које је надлежно било одређено и објављено, казниће се по § 86 овога закона. Једини случај дозвољене промене места гласања то би био елементаран случај непогоде (паљевина, порушеност и т. д.) у међувремену са зградом у којој је гласање објављено.

§ 35 — Свака зграда у којој се гласање врши, ако није довољно пространа, мора имати ограђено двориште које се може затворити.

Ограђено двориште је услов, ако зграда у којој се гласање врши није довољно пространа. На то је дужна да пази општинска управа.

Међутим баш и кад зграда није довољно пространа, неби то био разлог да се напада правилност избора услед недостатка ограђеног дворишта.

§ 36 — На сваком месту где се врши гласање биће образован бирачки одбор са-

стављен од једног општинског одборника кога одреди срески начелник, затим од по једног претставника сваке кандидатске листе које имају своје претставнике и председника бирачког одбора кога одређује Државни одбор. У случају да бирачи из више општина гласају на једном гласачком месту (§ 34) улази у бирачки одбор из сваке општине по један општински одборник.

Претседници бирачких одбора имају право гласати у општини где на дан избора обављају претседничку дужност, ако поднесу уверење да су уведени у стални бирачки списак своје општине. То ће се уверење прикључити записнику бирачког одбора.

Предвиђајући у § 36 надлежност среског начелника да одреди у бирачки одбор по једног општинског одборника, законодавац је пропустио, да предвиди ко ће ове одређивати у Београду, Земуну и Панчеву, и у бановинским седиштима (ал. 1 и 4 § 4). — Тумачење Министра правде Бр. 117749—31 год. (код § 37) даје истина једно решење, али како су измене и допуне од 24 марта, 1933 год. дошле после истог, то је питање остало отворено и не обухваћено.

§ 37 — Најдаље за петнаест дана пре дана избора Државни одбор одређује за свако гласачко место претседника бирачког одбора. Ако би који од постављених претседника имао особито важних узрока да се те дужности не прими мора за три дана од када је распоред Државног одбора објављен молбом

својом обратити се Државном одбору и навести узроке због којих се ове дужности не може примити. Ако одбор наведене узроке уважи, разрешиће молиоца од дужности и другог одреди на његово место; не нађе ли Државни одбор да су наведени узроци оправдани, известиће молиоца преко првостепене управне власти да му се молба не може уважити.

Молба после поднесеног рока неће се узимати у поступак.

Само у ванредном и непредвиђеном случају кад би одређени претседник бирачког одбора био неким неодољивим узроцима спечен да дође, замениће га претседник општине или његов заступник у општинама где се гласање врши на једном месту.

А заступнике претседницима бирачких одбора у општинама где се гласање врши на више места, за овај случај одређује срески начелник из реда кметова и општинских одборника дотичне општине, издајући им о томе акт на реверс.

Државни одбор ће сваком лицу које је одредио на изборну дужност дати на реверс акт о постављењу потписан од претседника или чланова Државног одбора које овај одреди. Ова ће се предаја вршити лицима која станују у Београду, непосредно, а осталим лицима преко надлежних управних власти, које су дужне реверс о предаји акта постављења одмах вратити Државном одбору.

Тумачење Министра правде Бр. 117749 од 9 октобра, 1931 год.:

У случају да у једној општини нема довољно кметова и одборника за заступање председника бирачких одбора у смислу § 37, став четврти, као и за чланове бирачких одбора и њихове заменике у смислу § 38 Закона, могу се постављати бирачи дотичне општине. — У општинама вароши (градова) поменутих у § 4 непосредна надзорна државна власт поставља заступнике председника бирачких одбора, као и чланове бирачких одбора и њихове заменике у смислу § 37, став четврти, односно § 38 Зак. о избору нар. посланика за Нар. скупштину.

Предвиђајући у алинеји четвртој надлежност среског начелника да одреди заступнике председницима бирачких одбора, — законодавац је пропустио да предвиди ко ће ове одређивати у Београду, Земуну и Панчеву и у бановинским седиштима. — Тумачење Министра правде Бр. 117749—31 год. даје истина једно решење, али како су измене и допуне од 24 марта 1933 год. дошле после истог, то је питање остало отворено.

У ранијој пракси било је спорно, да ли је за недолазак одговоран одређени председник бирачког одбора, коме молба за разрешење буде одбијена али га полицијска власт о томе не обавести.

Исто је тако било спорно, да ли бирачки одбор мора примити председника, који дође без акта постављења из алинеје пете овога законскога прописа.

За неизвршење дужности из овога законскога прописа, председници бирачког одбо-

ра и њихови заступници, кажњавају се по § 85 овога Закона.

§ 38 — Тако исто најдаље пет дана пре избора срески начелник одредиће једног општинског одборника за члана бирачког одбора и једног одборника који ће овоме бити заменик.

Одредба из § 38 је само понављање одредбе о томе из § 36, — те с тога и овде важи све оно, што је о томе код § 36 речено.

§ 39 — У очи дана избора у три сата по подне сви чланови бирачког одбора или њихови заменици, састаће се у згради где ће бити гласање и ту ће примити на реверс од општинског суда стални бирачки списак, књигу за уписивање гласача, књигу за вођење записника, кандидатске листе, општински печат и остало што треба.

Све кандидатске листе прилепиће на видно место у соби у којој се врши гласање.

У три часа по подне дана у очи избора састају се председник и чланови бирачког одбора у згради одређеној за гласање, без икаквог позива. Од тога момента бирачки одбор сматра се конституисаним.

Ако претседник бирачког одбора није дошао, њега заступа, према приликама лице из алинеје 3 или 4 § 37.

Ако се о томе прави нарочити записник, он од прилике гласи овако:

Рађено дана _____ у згради _____
_____ општине _____ гласачког
места _____ у _____

Претходни записник бирачког одбора општине ..... гласачког места.... за избор народних посланика за Народну скупштину на дан.....

На дан.... потписани чланови бирачког одбора општине..... гласачког места.... за избор народних посланика за Народну скупштину, састали су се у згради одређеној за гласање решењем општинске управе (поглаварства) општине.... Бр.... од.... за гласање тачно у три часа по подне.

Па пошто је утврђено, да одређени претседник бирачког одбора г. А. А. није до тога времена стигао, то је за претседника бирачког одбора позват у смислу треће алинеје § 37 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину г. В. В. претседник општине..... (или у смислу четврте алинеје § 37 г. Г. Г. члан општинске управе (или одборник) општине .....).

Заступник претседника
бирачког одбора

Д. Д.

Деловођа

А. А.

Чланови

З. З.

И. И.

§ 40 — Кад бирачки одбор буде све то урадио и буде изабрао потребан број писара и других помагача, и уопште припремио све што ће му сутрадан требати за примање гла-

сова, он ће о свему томе направити записник тога свог првог састанка у коме ће нарочито означити све примљене кандидатске листе и који ће потписати сви чланови бирачког одбора. Најзад ће бирачки одбор одредити стражу која ће непрекидно чувати зграду у којој ће бити гласање.

Под Бр. 53898 од 23 септембра, 1931 год., Министар унутрашњих послова прописао је овај образац:

Рађено дана _____ у згради _____
_____ општине _____ гласачког
места _____ у _____

Записник

о раду бирачког одбора Општине _____
гласачког места _____ за избор народних
посланика за Народну скупштину на дан _____

Потписани чланови бирачког одбора
Општине _____ гласачког места _____
за избор народних посланика за Народну скупштину састали су се у згради одређеној за гласање решењем Општинске управе (Поглаварства) бр. _____ од _____ тачно у три сата после подне дана _____ и то:

_____ —
претседник бирачког одбора по акту Државног
одбора од _____ бр. _____

_____ —
претседник општинске управе — начелник општине — као заменик претседника бирачког одбора — заменик претседника бирачког одбора по решењу начелника среза _____

бр. _____ од _____ пошто од Државног одбора одређени претседник до овог времена није дошао и чланови:

_____ одборник општине _____ одређен решењем начелника среза _____ од _____ бр. _____

_____ претставник — заменик претставника — листе среског месног — кандидата _____ који се везао за земаљску кандидатску листу _____ потврђену код Касационог суда у Београду дана _____ бр. _____

_____ претставник — заменик претставника — листе среског — месног кандидата _____ који се везао за земаљску кандидатску листу _____ потврђену код Касационог суда у Београду дана _____ бр. _____

_____ претставник — зоменик претставника — листе среског — месног кандидата _____ који се везао за земаљску кандидатску листу _____ потврђену код Касационог суда у Београду дана _____ бр. _____

Бирачки се одбор уверио да је зграда, у којој ће се гласање вршити, довољно про- страна _____ да има ограђено двориште, које се може затворити.

За овим је од управе (Поглаварства) општине _____ примљен на реверс: стални бирачки списак Општине _____ за гласачко место _____ потврђен од Среског суда

у _____ Бр. _____ књига за уписивање гласача; спискови за уписивање гласача који су гласали за поједине среске — месне — кандидате, образци за вођење записника; _____ потврђених кандидатских листа и то:

_____ кандидатску листу среског — месног кандидата _____ који се везао за земаљску кандидатску листу _____ потврђену код Касационог суда у Београду дана _____ Бр. _____

_____ кандидатску листу среског — месног — кандидата _____ који се везао за земаљску кандидатску листу _____ потврђену код Касационог суда у Београду дана _____ Бр. _____

_____ кандидатску листу среског — месног — кандидата _____ који се везао за земаљску кандидатску листу _____ потврђену код Касационог суда у Београду дана _____ Бр. _____

Бирачки је одбор примио такође и општински печат.

Примљене кандидатске листе бирачки је одбор прилепио на видно место у соби, где ће се вршити гласање, па је затим изабрао за деловођу _____ и за помоћно писарско особље _____

За стражаре који ће непрекидно чувати зграду за гласање одређени су: _____

Бирачки је одбор завршио свој рад без икакве примедбе.

Деловођа

Претседник

Чланови:

 -----

§ 41 — На дан избора у 7 сати пре подне састаће се бирачки одбор у згради за бирање и наредити да избори почну.

На дан избора у 7 сати пре подне морају најмање бити претседник бирачког одбора, односно његов заменик и један члан одбора присутни у згради за изборе у изборној просторији, па да почну избори (§ 43 овог Закона).

§ 42 — О држању реда за време гласања стара се претседник бирачког одбора. У случају потребе претседник је овлашћен да тражи помоћ од општинске или државне власти, и она је дужна одазвати се његовом позиву. Чланови одбора, који мисле да то није потребно, имаће право да забележе у записник своје миљење.

Да ли је потребна помоћ за одржавање реда, поред већ одређених стражара, одређује

претседник бирачког одбора сам. О томе није потребно никакво одлучивање бирачког одбора.

§ 43 — За време гласања морају седети за бирачким столом најмање два члана бирачког одбора. Међу овом двојицом мора увек бити претседник бирачког одбора или општински одборник који је члан бирачког одбора или његов заменик.

Свако одсуство кога члана бирачког одбора бележи се у записник. Али ако у бирачком одбору не могу остати најмање два, у § 43 одређена члана, гласање се мора прекинути, и после за толико продужити. — Ово може бити у случају изненадне оболелости једнога, кад их је већ остало само двојица.

§ 44 — Ако ко од претставника кандидатских листа оде са биралишта а не остави заменика, онда ће се избор продужити и без њега а у записнику ће се то забележити.

У случају из § 44 избор ће се продужити само ако остану бар два члана бирачког одбора, иначе се избор мора прекинути.

§ 45 — Нико не сме ступити на биралиште под оружјем или са оруђем употребљивим за бој, сем случаја предвиђеног у § 42 овог Закона кад претседник бирачког одбора позове оружану помоћ ради одржања реда на биралишту.

Ни службеници државни и самоуправни који по службеној дужности носе оружје не

могу доћи на биралиште под оружјем ради употребе свог бирачког права.

Ступање на биралиште под оружјем или са оруђем употребљивим за бој, кажњава се по § 81 овог Закона.

§ 46 — У собу где се гласа пуштаће се гласачи редом по један или више, никако више од пет од једанпут.

Соба где се гласа, то је соба у којој заседава бирачки одбор и у којој бирачи дају пред овим свој глас.

§ 47 — Сваки бирач кад уђе у гласачку собу мора пре гласања казати прво гласно да чују сви чланови гласачког одбора, своје име, презиме и занимање, а у градовима где има више гласачких места и свој стан. Претседник бирачког одбора, пошто се увери да је бирач заведен у стални бирачки списак, ако га нико у бирачком одбору не познаје, упитаће га, је ли он баш то лице под чијим се именом јавио да гласа, и напоменуће му законске последице од тога ако на туђе име буде гласао. Кад бирач потврди да је он то лице под чијим се именом јавио да гласа, онда ће се о том непознатом бирачу саставити записник у коме ће се записати лични опис његов као и улица и број његовог стана. Претседник има право наредити да се тако непознат бирач може одмах и фотографисати односно дактилоскопирати. Ако такав непознат бирач не поднесе на захтев одбора доказе о свом иден-

титету, који би по оцени одбора били довољни за утврђење његове идентичности, онда одбор тога бирача неће пустити да гласа. Ако се догоди да се о неком бирачу породи сумња у бирачком одбору у погледу његовог идентитета, онда ће бирачки одбор решити већином гласова хоће ли се такав бирач пустити да гласа.

Претседник бирачког одбора показаће сваком бирачу све кандидатске листе и питати га за коју листу гласа. Ако је бирач неписмен, на његово захтевање, претседник или један члан бирачког одбора прочитаће му сва имена носилаца и среских кандидата за тај срез односно за то место на свима кандидатским листама. Не учини ли се све ово сваки члан одбора има право да ово приметити, а кад се гласање сврши, да у записнику убележи као протест против неправилног поступка одборског.

Бирач гласа за листу јавно, именујући њеног носиоца и среског односно месног кандидата и то ће се записати у нарочити списак који ће бити вођен за сваког среског кандидата посебице.

Тумачење Министра правде Бр. 125572 од 29 октобра, 1931 год.:

Лица глухонема, која услед те своје телесне моне не могу код гласања да изврше оне формалности које траже прописи § 47 Закона, могу гласати помоћу тумача. Овај тумач ако није лично познат бирачком одбору или барем једном члану, мораће се легитимисати, те ће

се ту поступати на исти начин као и у случају, ако бирач није познат бирачком одбору. О гласању помоћу тумача саставиће се записник.

Чланови бирачког одбора који дозволе да гласа лице које није уведено у стални бирачки списак, казниће се по § 86 овога Закона.

Под Бр. 53900 од 23 септембра, 1931 год., Министар унутрашњих послова прописао је за случај појаве непознатог бирача овај формулар:

Рађено дана _____ у згради _____
_____ општине _____ гласачког
места _____ у _____

Записник

о раду бирачког одбора Општине _____
гласачког места _____ за изборе народних
посланика за Народну скупштину на дан _____

Гласачком одбору пријавио се да гласа
у _____ сати и _____ минута један бирач
са изјавом да се зове _____
Његово име налази се у сталном бирачком списку,
али га нико од чланова бирачког одбора не познаје.

Изјавио је да станује _____ а његов
лични опис овакав је: _____
_____
_____

Пошто непознати бирач није поднео доказ о свом идентитету. — Пошто је непознати

бирач доказао своју идентичност, бирачки је одбор на основу § 47 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину одлучио, да се овом бирачу не допусти да гласа.

Деловођа,

Претседник
бирачког одбора,

Чланови:

_____
_____
_____

Слично би гласио записник и онда, када бирачки одбор нађе, да таквом бирачу треба допустити да гласа.

§ 48 — Чим је који бирач гласао дужан је уклонити се са биралишта. За биралиште сматра се зграда у којој се гласа и њено двориште (авлија).

Бирач, који се, опоменут, после гласања не уклони са биралишта, казниће се по § 78 овога Закона.

§ 49 — Бирачки одбор не може никоме закратити да гласа који је уписан у стални бирачки списак. А јако има што да примети он или поједини члан одбора, онда ће одбор или онај члан који такве примедбе има, ставити то у записник. Ако се који гласач пријави да гласа а на његово је име већ неко гласао, онда ће претседник бирачког одбора пошто

поступи по првом ставу § 47 и увери се несумњиво о идентичности и упису у стални бирачки списак таквог гласача, наредити да се његово име, презиме и занимање унесе у нарочити списак који ће се водити као списак таквих лица али га неће пустити да гласа. Овај списак бирачки одбор прилаже изборним актима, а у изборни записник уноси се такав случај и означава број таквих лица. При верификовању избора са оваквим случајевима Скупштина може узети у обзир и број ових лица, ако исти утиче на резултат избора.

Несумњиво је, да бирачки одбор може ускратити гласање лицима из § 8 овога Закона, ма они и у бирачке спискове били уведени. — Исто тако и случај непознатог бирача из § 47 овога Закона чини изузетак.

Гласачу на чије је име неко већ гласао, бирачки одбор неће дозволити да гласа, јер по § 33 овога Закона, бирачи могу гласати само једанпут; али ће се такви гласачи записивати у нарочити списак. — У књигу записника бирачког одбора унеће се овакав случај, или као особени записник или у записник о току избора.

Ако се о томе саставља особени записник, он има да гласи:

Записник

бирачког одбора Општине _____ (гласачкога места _____ општине _____) за избор народних посланика за Народну скупштину на дан _____ год., састављен у

смислу § 49 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину.

У _____ час. минути _____ подне, јавио се је бирачкоме одбору да гласа један бирач са изјавом да се зове Б. Б., по занимању _____, чије се име налази у сталном бирачком списку општине _____ (гласачког места _____ општине _____) под Бр. _____ али који је у књизи за уписивање гласача већ уписан да је гласао под Бр. _____

С. С. тврди да није гласао и позива се насведоке А. А. и Б. Б. са којима је целога дана био:

У смислу чл. 48 и 49 Зак. о избору народних посланика за Народну скупштину, бирачки је одбор решио, да се пријављеноме бирачу С. С. не може дозволити да гласа него да се има увести у нарочити списак бирача на име којих је већ гласано.

Рађено _____ год. у згради _____ у _____

Претседник бирачког одбора

А. А.

Писар

О. О.

Чланови

Б. Б.

В. В.

Овај нарочити списак бирача на име којих је већ гласано, има да буде састављен према следећем формулару:

Списак

бирача општине ..... (гласачког места .....) среза ..... за изборе народних посла-

ника за Народну скупштину на дан... год,
на име којих је већ гласано:

Текући број,	Број азбучног — сталног би- рачког списка	Презиме и име	Занимање	Место станова.	Број књиге за уписивање гласача под којим је већ гласано	Примедба

§ 50 — Гласање траје непрекидно цео дан до шест сати после подне. Само у случају нереда може се избор прекинути за време док се ред не поврати. Повод нереда и време за које је избор морао да буде прекинут забележиће се у записник. У шест сати затвара се двориште, или зграда ако дворишта нема, и нико се више неће унутра пусти, али продужиће се и даље примање гласова од оних бирача који се буду затекли у дворишту или згради, све док они сви не буду изгласали па ма докле то трајало. Ако је гласање због нереда морало да буде прекинуто дуже од једног сата за толико ће се доцније од шест сати престати са пуштањем гласача на биралиште.

Чланови бирачког одбора, који без оправданог узрока скрате или продуже време примања гласова, кажњавају се по § 86 овога Закона.

§ 51 — За све време гласања водиће се записник о свему што се буде десило и што ма који од чланова бирачког одбора буде нашао за вредно да се забележи. Сви чланови одбора морају се потписати на записник, али ако се претставници кандидатских листа не би потписали, записник важи и без њиховог потписа.

Сваки члан одбора може одвојити мишљење и ставити своје примедбе.

Ако се у току гласања појави, било у самој соби где се гласање врши, било у дворишту неред, то се уноси у записник. Ако је неред био толики, да је гласање морало бити прекинуто, и то се уноси у записник, од прилике овим речима: „Пошто је неред на биралишту био толики, да се гласање није могло наставити, то је по решењу бирачког одбора гласање прекинуто у... сати... минути“. — Овакву одлуку још на овоме месту, не чекајући да се записник заврши, потписују председник и чланови бирачког одбора са писаром.

Ако је председник био принуђен да се за повраћај реда обрати власти, и то ће се унети у записник.

Имена лица, која су изазвала неред, уносе се такође у записник са назначењем шта је ко урадио.

Кад се поврати ред, онда се и то констатује у записнику речима: „Пошто је на биралишту повраћен ред, настављено је примање гласова у... сати... минута“.

У записник се такође уноси и то, ако ма ко, било бирач било члан бирачког одбора

учини какву кривицу предвиђену Законом о избору народних посланика.

Под Бр. 53899 од 23 септембра, 1931 год., Министар унутрашњих послова прописао је за записник о раду бирачког одбора на дан гласања овај формулар:

Рађено дана _____
у згради _____ општине _____
_____ гласачког места _____
у _____

Записник

о раду бирачког одбора Општине _____
гласачког места _____ за избор народних
посланика за Народну скупштину на дан _____

Тачно у седам сати пре подне састао се бирачки одбор у згради за гласање и то:

Претседник — заменик претседника _____
и чланови:
одређени одборник _____

_____ претставник — заменик претставника — листе
среског — месног кандидата _____

_____ претставник — заменик претставника — листе
среског — месног кандидата _____

_____ претставник — заменик претставника — листе
среског — месног кандидата _____

Бирачки одбор отпустио је јуче одређену бирачку стражу и наредио је да гласање отпочиње.

Бирачи су пуштани у собу где се гласа по један а највише пет одједанпут.

Претседник бирачког одбора за све време гласања показивао је сваком бирачу све кандидатске листе, а неписменим бирачима, који су то захтевали, прочитана су имена свих носилаца земаљских листа као и среских месних — кандидата.

Гласање је вршено за све време у потпуном реду.

_____ Гласање је трајало непрекидно до шест сати после подне и тада је по наредби претседника затворена зграда — капија од дворишта зграде где се гласање врши. Бирачи који су већ били ушли у зграду — двориште — пуштени су да гласају, тако да је гласање свршено у _____ сати и _____ минути.

_____ Пошто је гласање завршено прво је извршено пребројавање по гласачком списку па је нађено, да је гласало свега ( ) _____ гласача, што је на самом списку констатовано према § 53 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину.

За овим је приступљено пребројавању

гласова датих за поједине среске — месне кандидате. По извршеном пребројавању, што је и на сваком списку забележено у смислу § 55 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину, констатовано је:

за среског — месног кандидата _____
који се везао за кандидатску земаљску листу
_____ гласало је свега (   ) _____
_____ гласача;

за среског — месног кандидата _____
који се везао за кандидатску земаљску листу
_____ гласало је свега (   ) _____
_____ гласача;

за среског — месног кандидата _____
који се везао за кандидатску земаљску листу
_____ гласало је свега (   ) _____
_____ гласача;

Према овоме за земаљску кандидатску листу, чији је носилац _____
гласало је свега (   ) _____
_____ гласача;

За земаљску кандидатску листу, чији је носилац _____
гласало је свега (   ) _____
_____ гласача.

У списку лица, који је вођен у смислу § 49 Закона о избору народних посланика за

Народну скупштину, уписано је _____
бирача, којима није дозвољено гласање, пошто је на њихово име неко већ гласао.

Овим је данашњи рад бирачког одбора зовршен. Ниједан од чланова одбора није имао ништа да примети.

Деловођа:

Претседник
бирачког одбора

Чланови:

§ 52 — Точење или давање ма на какав начин алкохолних пића забрањено је на дан избора, на дан пре избора и на дан после избора, а ту ће забрану обнародовати општински суд.

Ова важи и на случај накнадних избора.

За непослушност наредбе из овог законског прописа, прописана је казна у § 99 овога Закона.

Часници општинског суда који ову забрану не обнародују, казниће се по § 71 овога Закона.

IX Закључак гласања и сређивање изборног посла на гласачким местима

§ 53 — Кад се сврши гласање пребројаће се по гласачком списку колико је свега бирача гласало. Тај ће се број записати словима на дну гласачког списка па ће се испод тога потписати сви чланови бирачког одбора.

Општи гласачки списак, у који се упишују гласачи по реду како су гласали, без обзира за кога су кандидата (коју листу) гласали, закључује се овим речима:

„Бирачки одбор општине .... (гласачког места .....) за изборе народних посланика за Народну скупштину на дан..... год., утврђује, да је по овоме гласачком списку гласало..... и словима .....,... гласача.“

Око постоји одвојени списак гласача. којима у смислу § 49 овога Закона није дозвољено гласање, и он се мора на сличан начин закључити

§ 54 — Кад се то изврши, забележиће се у записнику: у које је доба гласање закључено, колико је свега гласача гласало према гласачком списку као и све остало што се односи на ток избора а раније није забележено. Сви чланови бирачког одбора потписаће се, а сваки од њих има право одвојити мишљење и ставити примедбу.

Записник мора бити потписан од најмање двојице чланова бирачког одбора (види § 43), од којих један мора бити председник (односно

његов заменик) или општински одборник који је члан бирачког одбора (или његов заменик).

§ 55 — После свега овога приступиће се пребројавању гласова датих за поједине средске односно месне кандидате, и у сваком списку у који се убележава за коју је кандидатску листу за целу земљу и кога средског односно месног кандидата који гласач гласало забележиће се колико је бирача гласало за поједине средске односно месне кандидате, а колико укупно за сваку кандидатску земаљску листу. Тај ће се број написати словима на дну сваког списка па ће се испод тога потписати сви чланови бирачког одбора.

За овим ће се записник, гласачки списак, стални бирачки списак и спискови у којима су убележени гласови и гласачи сваке кандидатске листе метнути у један омот и под општинским печатом адресовати надлежном средском односно првостепеном суду за Главни бирачки одбор у Београду.

Пошто се све ово сврши, одбор ће изаћи из бирачке собе, поставити стражу да чува собу непрекидно у којој су остала изборна акта, а кључ од собе претседник ће чувати код себе.

Те ноћи постављена стража неће никога пуштати у ову собу ни под каквим изговором.

Сваки средски кандидат за себе и месни кандидати односно кандидати за подручје управе града Београда имају сваки за себе свој особени гласачки списак.

Тај се списак закључује исто онако, као и општи гласачки списак.

Наредбу законодавчеву, да се у ове спискове убележи и колико је гласало „укупно за сваку кандидатску земаљску листу“ неће бити могуће испунити за оне земаљске листе, које су у дотичном срезу имале више среских кандидата.

У записник рада бирачкога одбора уноси се такође резултат гласања.

Све ово исто овако имају да ураде и бирачки одбори на појединим гласачким местима (у општинама у којима их има више), пошто је сваки овакав бирачки одбор тело за себе.

Чланови бирачког одбора, који не буду хтели да потпишу записнике о изборном раду, казниће се по § 85 овога Закона; овакав случај мора се такође унети у записник.

§ 56 — Сутрадан по извршеном гласању у седам сати пре подне сви чланови бирачког одбора састају се пред вратима бирачке собе, отварају је и улазе у њу. Пошто се увере да је све у реду и онако како је било остављено, врагиће сав изборни материјал општинском суду и од њега узети натраг реверс. Ако приметете какву неуредност, они ће о томе саставити нарочити записник, који ће се са осталим изборним актима предати среском односно првостепеном суду за Главни бирачки одбор. Затим ће претседник узети омот спремљен за Главни бирачки одбор и кренути се на пут да га преда среском односно првостепеном суду.

Тумачење Министра правде Бр. 119528 од 7 октобра, 1931 год.:

У случају ако у једном срезу има више среских судова или ако се више срезова стапају у један изборни срез, надлежан је за пријем изборних аката у смислу прописа § 56 и 58 Закона онај срески односно првостепени суд који је надлежан за потврду среских кандидација.

Пошто сада среских кандидација нема, то и ако би се тумачењем дало извести, да је то срески суд седиште среског поглавара, — ваљало би већ јасноће ради, горње тумачење у томе допунити.

Ако чланови бирачког одбора не буду у 7 часова пред зградом где је гласање вршено, а с поља је све у своме реду, претседник бирачког одбора није их дужан чекати.

Ако је све у свом реду, онако како је дан пре тога остављено, онда се о томе не чини никаква констатација.

На против, ако ма шта није у реду, онда се то мора констатовати записником.

У случају неуредности у записник треба унети и саслушања стражара, речима: Одређени стражар Н. Н. упитан о потребном изјави...

Ако је завој са изборним актима ту, овај се записник предаје среском односно првостепеном суду заједно са истима; — ако су изборна акта нестала, предаје се само овај записник.

Под Бр. 54441 од 23 септембра, 1931 год., Министар унутрашњих послова прописао је за

записник у смислу § 56 овај формулар:

Рађено дана _____
у згради _____ Општине _____
_____ гласачког места _____
_____ у _____

Записник

о раду бирачког одбора Општине _____ гласачког места _____ за избор народних посланика за Народну скупштину на дан _____

Потписани чланови бирачког одбора Општине _____ гласачког места _____ за избор народних посланика за Народну скупштину састали су се у смислу § 56 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину тачно у седам сати пре подне у згради где је вршено гласање па су нашли:

Деловођа

Претседник
бирачког одбора,

Чланови:

X Главни бирачки одбор, завршно сређивање изборног посла и проглашење народних посланика.

§ 57 — Главни бирачки одбор сачињавају Претседник и потпретседник Државног савета, Претседник Касационог суда у Београду Претседници Стола седморице у Загребу, Врховног суда у Сарајеву, Великог суда у

Подгорици или њихови заменици које они буду сами одредили из истог суда и по два претставника сваке кандидатске листе.

Претседник Главног бирачког одбора је Претседник Државног савета или најстарији по рангу члан овог одбора.

Главни бирачки одбор састаје се и отпочиње свој рад сутрадан по извршеним изборима у десет сати пре подне. Његов је рад пуноважан ако поред претседника или његовог заменика буде на састанку најмање још три члана што ће се у записнику констатовати.

§ 58 — Изборна акта предају претседници бирачког одбора лично старешини средског односно првостепеног суда на реверс, а старешина средског односно првостепеног суда кад прими изборна акта за цео срез, шаље их у истим и неповређеним омотима по једном судији свога суда кога он одреди Главном бирачком одбору у Београду. Одређени судија који носи изборна акта Главном бирачком одбору предаће му запечаћене омоте са изборним актима и накнадним записницима (§ 56) ако их има.

О предаји изборних аката саставиће се кратак записник који потписују претседник Главног бирачког одбора или његов заменик и одређени судија који је изборна акта донео.

О накнадним записницима је реч у § 56 овога Закона, на случај кад је сутра дан по гласању соба у којој су закључана изборна акта, нађена у нередy.

§ 59 — Ако на дан избора, због нереда или из буди каквог другог узрока гласање не буде извршено на једном или више гласачких места, Главни бирачки одбор наредиће одмах да се на свим тим местима изврши гласање у идућу недељу. Да ће се накнадно гласати претседник општинског суда објавиће у дотичној општини истога дана када му то буде јавио Главни бирачки одбор.

Али ако се и овога пута на неким гласачким местима не изврши гласање, Главни бирачки одбор извршиће свој посао не водећи рачуна о том неизвршеном гласању.

Главни бирачки одбор у сваком случају мора наредити накнадно гласање, без обзира на то, да ли ће резултат накнадног гласања бити од утицаја на крајњи резултат избора или не.

Главни бирачки одбор завршиће свој посао тек онда, кад и евентуални накнадни избори буду обављени, или, ако не буду извршени, онда без обзира на њих.

Наредба из § 3 о непозивању бирача пред изборе, важи и за накнадне изборе.

§ 60 — Главни бирачки одбор прегледаће сва изборна акта која су му предата, доће своје оцене о одвојеним мишљењима и примедбама унесеним у записнике, и ставити ако нађе за потребно своје примедбе односно тога избора на разним гласачким местима.

При доношењу одлуке у Главном бирачком одбору претставници кандидатских

земаљских листа могу гласати само у случајевима који се односе на њихове кандидатске земаљске листе.

Нађене кривице по закону Главни бирачки одбор доставља надлежном државном тужиоцу.

§ 61 — На основу резултата избора Главни бирачки одбор утврдиће претходно, која је земаљска кандидатска листа добила највећи број гласова (релативну већину) сабирајући све гласове које су добили сви кандидати везани за ову листу у целој земљи.

Потом ће Главни бирачки одбор потврдити за посланике све носиоце оних земаљских кандидатских листа које имају преко 50.000 гласова у целој земљи.

У управном подручју града Београда, Земунa и Панчева три петине, т. ј. три мандата припадају оној земаљској кандидатској листи која је у целој земљи добила највећи број гласова, и то кандидатима оним редом којим су назначени у земаљској кандидатској листи.

Ако има више група од по пет кандидата везаних за најјачу земаљску кандидатску листу, ови мандати припаће оној групи, која је добила релативну већину међу свима групама везаним за најјачу земаљску кандидатску листу. Подела мандата на поједине кандидате врши се на исти начин као и у првом случају. Остала два мандата поделиће се овако: ако је најјача земаљска кандидатска листа добила апсолутну већину гласова палих на

подручју града Београда, Земуна и Панчева, онда ће се овај остатак делити међу све земаљске кандидатске листе, рачунајући ту и најјачу. Број гласова, који је укупно свака земаљска кандидатска листа добила у управном подручју града Београда, Земуна и Панчева, дели се на један и два. Од бројева добивених оваквим дељењем узимају се два највећа и према тим бројевима додељују се ова два мандата земаљским кандидатским листама. У погледу поделе ова два мандата на поједине кандидате важе одредбе о подели прве три петине мандата.

Земаљској кандидатској листи која је добила највећи број гласова у целој земљи, доделиће се три петине укупног броја народних посланика од оног броја који долази на све бановине.

Ове три петине мандата поделиће се на поједине изборне округе и то:

1 Дравска бановина

На изборни округ број 1 укупно 9 мандата; на изборни округ број 2 укупно 8 мандата;

2 Савска бановина

На изборни округ број 3 укупно 6 мандата; на изборни округ број 4 укупно 7 мандата; на изборни округ број 5 укупно 10 мандата; на изборни округ број 6 укупно 7 мандата; на изборни округ број 7 укупно 5 мандата; на изборни округ број 8 укупно 5 мандата; на изборни округ број 9 укупно 5 мандата;

3 Врбаска бановина

На изборни округ број 10 укупно 9 мандата; на изборни округ број 11 укупно 6 мандата;

4 Приморска бановина

На изборни округ број 12 укупно 9 мандата; на изборни округ број 13 укупно 5 мандата;

5 Дринска бановина

На изборни округ број 14 укупно 7 мандата; на изборни округ број 15 укупно 4 мандата; на изборни округ број 16 укупно 7 мандата; на изборни округ број 17 укупно 6 мандата;

6 Зетска бановина

На изборни округ број 18 укупно 5 мандата; на изборни округ број 19 укупно 3 мандата; на изборни округ број 20 укупно 6 мандата; на изборни округ број 21 укупно 6 мандата;

7 Дунавска бановина

На изборни округ број 22 укупно 4 мандата; на изборни округ број 23 укупно 5 мандата; на изборни округ број 24 укупно 4 мандата; на изборни округ број 25 укупно 7 мандата; на изборни округ број 26 укупно 6 мандата; на изборни округ број 27 укупно 5 мандата;

8 Моравска бановина

На изборни округ број 28 укупно 7 мандата; на изборни округ број 29 укупно 5 мандата; на изборни округ број 30 укупно 7 мандата; на изборни округ број 31 укупно 6 мандата;

9 Вардарска бановина

На изборни округ број 32 укупно 5 мандата; на изборни округ број 33 укупно 7 мандата; на изборни округ број 34 укупно 6 мандата; на изборни округ број 35 укупно 9 мандата.

222
145

Ови мандати поделиће се у појединим изборним окрузима пре свега на оне кандидате везане за најјачу кандидатску листу, који у срезу, вароши односно бановинском седишту, према свим осталим кандидатима тога среза, вароши односно бановинских седишта, имају апсолутну већину гласова, и то редом према величини броја добивених гласова. Ако овим не би биле исцрпљене поменуте три петине, остали мандати поделиће се редом средовима, варошима односно бановинским седиштима, најјачим према збиру гласова који су пали на све кандидате у срезу, вароши односно бановинском седишту, везане за најјачу земаљску кандидатску листу. Ови мандати припашће оним средским кандидатима који су међу свима осталим кандидатима тога среза, вароши односно бановинског седишта, везаним за ту листу, добили релативну већину.

При овој подели мандата вароши за које се као седишта бановина бирају посланици и вароши од преко 100.000 становника сматраће се исто као и остали административни срезови. У срезовима и варошима, за које се бирају по два или више посланика, огласиће се сви кандидати изабраним ако је, по апсолутној већини односно по јачини збира гласова који су пали за све групе кандидата тога среза односно вароши, везане за најјачу земаљску кандидатску листу, тај срез односно варош, ушла у ред за додељивање мандата. Ако има више група од по два или више кандидата везаних за најјачу земаљску листу, за посланике ће се огласити сви кандидати тога среза односно места оне групе која је добила

релативну већину међу групама везаним за ову најјачу кандидатску земаљску листу.

Остатак од две петине мандата поделиће се на поједине изборне округе, и то:

1 Дравска бановина

На изборни округ број 1 укупно 6 мандата; на изборни округ број 2 укупно 6 мандата;

2 Савска бановина

На изборни округ број 3 укупно 4 мандата; на изборни округ број 4 укупно 4 мандата; на изборни округ број 5 укупно 7 мандата; на изборни округ број 6 укупно 4 мандата; на изборни округ број 7 укупно 4 мандата; на изборни округ број 8 укупно 3 мандата; на изборни округ број 9 укупно 4 мандата;

3 Врбаска бановина

На изборни округ број 10 укупно 6 мандата; на изборни округ број 11 укупно 4 мандата;

4 Приморска бановина

На изборни округ број 12 укупно 6 мандата; на изборни округ број 13 укупно 4 мандата;

5 Дринска бановина

На изборни округ број 14 укупно 4 мандата; на изборни округ број 15 укупно 3 мандата; на изборни округ број 16 укупно 4 мандата; на изборни округ број 17 укупно 4 мандата;

6 Зетска бановина

На изборни округ број 18 укупно 4 мандата; на изборни округ број 19 укупно 2 мандата; на изборни округ број 20 укупно 3 мандата;

дата; на изборни округ број 21 укупно 4 мандата;

7 Дунавска бановина

На изборни округ број 22 укупно 2 мандата; на изборни округ број 23 укупно 4 мандата; на изборни округ број 24 укупно 3 мандата; на изборни округ број 25 укупно 4 мандата; на изборни округ број 26 укупно 4 мандата; на изборни округ број 27 укупно 4 мандата;

8 Моравска бановина

На изборни округ број 28 укупно 4 мандата; на изборни округ број 29 укупно 4 мандата; на изборни округ број 30 укупно 4 мандата; на изборни округ број 31 укупно 4 мандата;

9 Вардарска бановина

На изборни округ број 32 укупно 4 мандата; на изборни округ број 33 укупно 5 мандата; на изборни округ број 34 укупно 4 мандата; на изборни округ број 35 укупно 5 мандата.

У оним изборним окрузима у којима збир гласова са свих осталих земаљских кандидатских листа износи мање него број гласова најјаче земаљске кандидатске листе, овај остатак мандата делиће се међу све земаљске кандидатске листе, рачунајући ту и листу, која је у тим изборним окрузима добила највећи број гласова.

Ови мандати који још припадају сваком изборном округу доделиће се оним кандидатима који у својим срезовима имају апсолутну већину палих гласова, и то редом према величини броја добивених гласова.

Ако овим нису исцрпљени сви мандати од ове две петине, они који остају поделиће се међу све кандидатске земаљске листе сразмерно броју гласова који су у том изборном округу пали на све среске кандидате везане за поједине земаљске листе, и то на овај начин: број гласова који је укупно свака земаљска кандидатска листа добила у поједином изборном округу дели се са 1, 2, 3 итд., и најзад са цифром која одговара броју мандата који још припада дотичном изборном округу. Од бројева добивених оваквим дељењем узима се највећих онoliko, колико још мандата припада томе изборном округу и према тим бројевима додељује се број мандата свакој листи. Колико се тих бројева узело из реда ових количника добивених кад се број гласова једне листе делио са бројем 1, 2, 3 и т. д., толико мандата припада тој листи. Ови мандати поделиће се у појединим изборним окрузима редом срезовима, варошима, односно бановинским седиштима, најјачим према збиру гласова који су пали на све кандидате у срезу, вароши, односно бановинском седишту, везане за односну листу у којима та листа није већ добила мандат. Ови мандати припашће оним среским кандидатима који су међу свима осталим кандидатима тога среза, вароши односно бановинског седишта, везани за ову листу добили релативну већину.

Ако која земаљска кандидатска листа у целој земљи није добила ни 50.000 гласова, она неће учествовати при подели мандата.

Ако се десе две најјаче земаљске кандидатске листе са једнаким бројем гласова, он-

да ће се избори поновити у другу наредну недељу, рачунајући од дана када Главни бирачки одбор утврди резултат првих избора.

Измене и допуне од 24 марта, 1933 год.

Начин додељивања мандата у закону је јасно и прецизно одређен.

Пошто законодавац најјачој земаљској листи даје извесне нарочите користи, то је први задатак Главног бирачког одбора, да утврди колико је гласова која земаљска листа добила.

Ако се при томе деси невероватан случај, да су две најјаче земаљске листе добиле једнак број гласова, Главни бирачки одбор пошто утврди изборни резултат првих избора, наређује поновни избор у целој земљи у другу наредну недељу.

Ово утврђивање, разуме се, може бити тек пошто се обаве сви појединачни накнадни избори.

§ 62 — Чим буде готов са послом Главни бирачки одбор ће одмах објавити резултат и издати пуномоћства изабраним посланицима, која су дужни потписати претседник и сви чланови Главног бирачког одбора па одмах предати изабраном посланику.

Ако изабрани посланик није у месту, те му Главни бирачки одбор не може одмах лично предати посланичко пуномоћство, Главни бирачки одбор ће предати посланичко пуномоћство у запечаћеном омоту, на коме ће назначити: „Главни бирачки одбор, посланичко пуномоћство за Н. Н. из _____“, надлеж-

ној управној власти на реверс, с тим да га она преда адресату најдаље за десет дана.

Формулар пуномоћства прописује Министар унутрашњих послова.

Печат за пуномоћство је печат Државног савета.

Под Бр. 538998 од 23 септембра, 1931 год., Министар унутрашњих послова прописао је за посланичка пуномоћства овај формулар:

Пуномоћство

На основу чл. 54 Устава и §§ 4, 61 и 62 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину Главни бирачки одбор на своме састанку од _____ огласио је г.

_____ за народног посланика за _____ сазив Народне скупштине, који се састаје на дан _____ у Београду.

За законито уверење о овом избору одбор издаје г. _____ из _____ ово пуномоћство.

у Београду.

Претседник

главног бирачког одбора

(М. П.)

Чланови:

§ 63 — О целом овом раду Главни бирачки одбор водиће тачан записник, из кога ће се моћи видети: како се што редом појавило и решило све оно, што је напред одређено да се испита и реши. Нарочито ће у записнику поименце бити наведено колико је било свега кандидатских земаљских листа, која су лица на којој листи предложена, које су среске односно месне кандидације за ову

листу везане, колико је свега гласова која листа добила, која су лица из које листе оглашена за посланике и добила пуномоћства. На записнику ће се морати потписати сви чланови Главног бирачког одбора, али ће сваки имати права да одвоји мишљење и стави примедбе.

Сви чланови Главног бирачког одбора (дакле и претставници свих листа), који су присуствовали решавању, морају потписати записник о коме је реч у § 63; ко то не буде хтео учинити, казниће се по § 85 овога Закона.

§ 64 — Овако спремљен и потписан записник, послаће се сутрадан са свима прилозима и свима изборним актима што их је Главни бирачки одбор добио са разних гласачких места, Народној скупштини преко Државног одбора.

У исто време послаће Главни бирачки одбор „Службеним новинама“ Краљевине Југославије и бановинским кратак извештај о резултату избора. У том извештају мора бити речено: 1) колико је било свега бирача по сталном бирачком списку; 2) колико је свега гласача било на избору; 3) колико је свака листа добила гласова и 4) који су изабрани оглашени за народне посланике.

На основу извештаја Главног бирачког одбора, отштампаних у „Службеним новинама“, Државни ће одбор направити списак свих изабраних народних посланика и послати га Народној скупштини, заједно са свима изборним актима.

§ 65 — Све жалбе против избора шаљу се Народној скупштини било непосредно било преко Министра унутрашњих послова. Жалбу може поднети сваки бирач и Министар унутрашњих послова.

Питање о року у коме се има ова жалба изјавити, према овоме, спорно је. У свакоме случају жалба треба да је пред Народном скупштином најдаље до момента, кад о дојичном избору буде решавано.

Жалбе противу избора народних посланика не подлеже такси. (1 Напомена уз Т. Бр. 53 таксене тарифе Закона о таксама).

§ 66 — Ако ма којим случајем посланичко место носиоца кандидатске земаљске листе остане празно, остаће ово посланичко место непопуњено за време трајања целе периоде.

Ако се ма којим случајем упразни место среског посланика позваће се у Скупштини, његов заменик. Ако се упразни место заменика онда онај срески кандидат истог среза између кандадата везаних за истог носиоца кандидатске земаљске листе, који има највиши број гласова иза среског посланика који је мандат изгубио. Ако није било више среских кандидата везаних за истог носиоца [кандидатске земаљске листе онда припада мандат срезу исте бановине чији је збир гласова свих среских кандидата везаних за истог носиоца највећи иза среза, у коме се посланичко место упразнило и то оном кандидату, који међу кандидатима истог среза везаним за истог носиоца има највећи број гласова.

Исто ће се тако поступити и за случај даљег упражњења. Ову ће попуно извршити сама Народна скупштина у року од пет дана од како се место упразнило и наредити, да се о томе извести ко треба.

При деоби мандата, законодавац је усвојио принцип, да срез који је већ добио посланички мандат, не учествује у даљем додељивању мандата. За то се израз „највећи иза среза у ком се посланичко место упразнило“, — има разумети тако, да законодавац мисли на најјачи срез после онога, коме је последњи мандат по јачини већ био додељен.

Законодавац није предвидео случај евентуалног исцрпљења једне листе.

§ 67 — Народни посланици дужни су са својим пуномоћством бити у месту, у које је Краљевим указом сазвана Народна скупштина, још у очи дана сазва ради предаје пуномоћства на дан сазива.

§ 68 — Народни посланици који не станују у месту где се држе седнице Народне скупштине, добијају из државне благајне на име путног трошка за долазак и повратак путне трошкове, које буде Скупштина одредила. Сви народни посланици добијају за све време свога рада у Народној скупштини дневницу коју буде одредила Скупштина.

§ 69 — Чланови Државног одбора, чланови главних бирачких одбора и чланови одбора по свима гласачким местима добијају из државне благајне дневницу и накнаду путног

трошка, онако како ће установити Министар унутрашњих послова. Али претседници и чланови општинског одбора, кад су чланови бирачког одбора у својој општини, и претставници листа или њихови заменици, кад с претседником бирачког одбора носе изборна акта среском односно првостепеном суду, сва лица која примају плату из државне благајне, кад су такође чланови бирачког одбора у својој општини и сви претставници кандидатских листа неће добивати никакву дневницу из државне благајне.

Претседник општине или његов заступник, кад је у случају § 37 овог Закона, претседник бирачког одбора добива по првом ставу овог параграфа дневницу и накнаду путног трошка из државне благајне за ношење изборних аката среском односно првостепеном суд.

Тумачење Министра правде Бр. 123439 од 19 октобра, 1931 год.:

Одредбе у првом и другом ставу § 69 Закона, да се изборна акта носе Главном бирачком одбору имају се у вези са § 58 разумети тако, да их претседници бирачких одбора предају старешини среског, односно првостепеног суда, како је то у § 58 прописано. — Право на дневницу и накнаду путног трошка у смислу прописа цитираног § 69 имају само претседници бирачких одбора и њихови евентуални заменици са тим ограничењем, да им дневница не припада за оно време, које проведу на раду у општини, где им је службено седиште, ако су у питању државни службеници и општински часници.

§ 70 — Пошто Народна Скупштина прегледа пуномоћства посланичка и реши све жалбе и појављена питања, вратиће Министарству унутрашњих послова све сталне бирачке спискове, да их оно пошаље општинама којима припадају. А остала изборна акта чуваће се заједно са осталим скупштинским актима.

XI Кривице и кривични поступак

§ 71 — Сваки орган власти који пропусти или одрече да изврши на време дужности, које су му овим Законом одређене или спречи кога да се користи правом које му овај Закон даје, казниће се затвором од 30 дана до 6 месеци и новчано од 300 до 3000 динара, изузев случајева за које даљи параграфи овог закона или Кривични закон прописују теже осуде. А ако судски чиновник или који други државни чиновник, пропусти или одрече да изврши то, казниће се затвором до 2 године.

Старо спорно питање, која су то лица, ти одговорни општински органи, на које се мисли у § 71, остало је и даље. Зато ће и даље вредети начелна одлука Опште седнице Касационог суда Бр. 11605 од 21 децембра, 1921 год., по којој се има узети, да су за несастављање, нешиљање бирачкога списка суду на време одговорни и да могу за то бити кажњени како претседник односно његов заступник и деловођа, тако и оба члана упштинске управе.

§ 72 — Они, који насиљем или претњама, спрече једног или више грађана да упо-

требе своје бирачко право, казниће се затвором од једног месеца до две године.

Постојање насиља или претње фактичко је питање. Насиље мора бити стварно, а претња озбиљна.

§ 73 — Ко бирачу да или обећа поклон или му понуди или обећа какво место у јавној служби, да га наведе да потпише или не потпише кандидатску листу или да већ дати потпис на њу одрече, или да за извесну кандидатску листу гласа или не гласа, казниће се затвором до једне године и новчано од 30 до 500 динара.

Тако ће се казнити и бирач који за то прими било поклон било обећање поклона.

И обећање места у приватној служби може према приликама бити кривично дело из овог законског прописа.

§ 74 — Као учиниоци дела побројаних у §§ 72 и 73 казниће се и они, који су дали сретства или помогли да се једно од горњих дела учини.

§ 75 — Бирач који би више од једанпут у једном избору гласао, казниће се новчано од 50 до 500 динара и затвором од једног до шест месеци.

По § 75 може бити кажњем само бирач који под својим именом гласа више од једанпут, пошто је гласање под туђим именом предвиђено у § 76.

§ 76 — Онај који би место другогa и под његовим именом гласао или се пријавио да гласа, казниће се затвором од три месеца до једне године.

§ 77 — Уз одређене осуде у § 73 кривци ће се осудити и на губитак права бирања посланика најмање за једну а највише за шест година.

Кад год осуда губитка права на бирање посланика иде уз осуду затвора, време за њу на које је кривац осуђен рачунаће се од дана издржане или опроштене осуде затвора.

Губитком бирачког права могу бити осуђена не само лица о којима је реч у § 73 него и она о којима је реч у § 74.

§ 78 — Бирач који се при гласању буде непристојно понашао или пошто је гласао неће на опомену претседника бирачког одбора да се уклони са гласачког места, казниће се затвором од једног до шест месеци или новчано од 300 до 2000 динара.

Оваквог бирача претседник бирачког одбора дужан је да уклони са гласачког места на захтев ма ког члана бирачког одбора или претставника кандидатске листе или правног бирача, што ће се у изборни записник записати.

Тако ће се казнити и онај који дође на биралиште а није уведен у стални бирачки списак, па од надлежних лица опоменут неће да се уклони.

§ 79 — Ко увреди бирачки одбор или његовог члана, казниће се затвором од тридесет дана до шест месеци.

§ 80 — Ко делом нападне на бирачки одбор или на кога његовог члана казниће се затвором од три месеца до две године, ако дело не буде такво да се по Кривичном законнику и већом казном казни.

§ 81 — Ко на биралиште дође са оружјем или оруђем употребљивим за бој казниће се затвором од једног месеца до једне године. Претседник бирачког одбора дужан је свако овако лице одмах да уклони са биралишта. Ово важи и за све оне државне или самоуправне службенике који по службеној дужности носе оружје, ако на биралиште дођу под оружјем, сем случаја када буду позвани за одржавање реда према § 42 и за чување страже према § 55.

Појам биралишта је фактичко питање. Свакако, да се под биралиштем из § 81 не може разумети и двориште, па ма оно и било ограђено, — док ће се на против, под биралиштем из § 82 разумети и то двориште.

§ 82 — Ко на биралишту ради агитације проноси лажне вести или протура слике, плакате или друга сретства за агитацију, казниће се затвором од два до шест месеци.

Исто тако казниће се и они који би вицом или претњом сметали бирачком одбору или појединим брачима у њиховом раду.

Свако овако лице претседник бирачког одбора дужан је да удаљи са биралишта, и по службеној дужности а и на захтев ма ког члана бирачког одбора или претставника кандидатске листе или бирача, ако се увери да се дотично лице огршило о прописе овог параграфа, што ће се и у изборни записник записати.

§ 83 — Ако кривице означене у §§ 81 и 82 учине њих више заједно, онда ће за свакога бити казна од три месеца до две године дана затвора.

§ 84 — Ко намерно повреди, уништи или однесе ма какву исправу о изборима или ма какав предмет који за избор служи или промени број гласова датих за поједине кандидатске листе казниће се затвором од једне до пет година и губитком часних права.

И покушај се овде казни.

Овако ће се казнити и стражар који по § 55 одређен да чува изборну зграду допусти да ко учини које од напред наведених дела.

Законодавац не прави разлику између лица која су евентуално била чланови бирачког одбора, лица у званичној функцији, и ма којих трећих лица.

§ 85 — Чланови бирачког одбора, осим претставника кандидатске листе и њихових заменика или одређени писар или помагачи којима је саопштено да су за овај посао избрани, ако не дођу на своју дужност у одређено време, а не могу да оправдају свој изо-

станак или дошавши напусте без оправданих разлога своју дужност или неће да потпишу записник о изборном раду или пуномоћство изабраном посланику казниће се затвором од три месеца до године дана и новчано од 1000 до 3000 динара.

Овако ће се казнити и они који су од Државног одбора одређени за претседнике по гласачким местима, ако у своје време не буду на одређеном месту, а нису од Државног одбора разрешени нити могу показати неодољиве узроке који су их омели да на одређено место оду.

§ 86 — Чланови бирачког одбора казниће се затвором од једног до шест месеци у овим случајевима:

1) ако са знањем допусте да гласа неко кога у сталном бирачком списку нема а не поднесе судско решење да треба да буде у списак уведен, или да гласа онај који је већ гласао;

2) ако без оправданог узрока скрате време примања гласова или га продуже и

3) ако промене место гласања које је надлежно било одређено и објављено.

§ 87 — Ко с намером неисправно води списак гласача или изборне записнике или би у њима чинио исправке или уметке пошто су они већ потписани, осим случаја из § 28 казниће се затвором од шест месеци до две године.

§ 88 — Ко без позива претседника бирачког одбора нареди или без наредбе доведе

оружану силу на биралиште казниће се затвором од једне до пет година и новчано од 500 до 2000 динара.

§ 89 — Ко против прописа § 52 точи или даје ма на какав начин алкохолна пића, казниће се затвором од петнаест дана до шест месеци и новчано од 100 до 1000 динара.

§ 90 — Дела која су овде предвиђена а казнила би се по Кривичном законнику строжијом казном, и дела која нису овде предвиђена а предвиђена су у Кривичном законнику, казниће се по Кривичном законнику.

Закон о избору народних посланика није предвидео замену новчане казне казном затвора. Па када овај Закон као специјалан Закон ову замену није предвидео, онда нема места примени прописа Кривичнога законика о томе, јер за то нема овлашћења у овом специјалном Закону; пошто, да је законодавац хтео ову замену, он би то изриком поменуо, а када то није учинио значи, да се противно не може ни узимати, јер аналогиче у Кривичном законнику нема. Сем тога сама казна затвора строжија је од новчане казне, те се по основном принципу кривичнога права ниједан кривац не може осудити до на ону казну која је законом предвиђена, нити се једна казна сме заменити другом казном осем у случају где то закон изриком предвиђа. — О. о. Кас. с., Београд, Бр. 162 од 12 јануара, 1927 год.

§ 91 — Дела која се по овом Закону не казне више од шест месеци затвора или новчано више од 1000 динара застаревају за шест

месеци, а сва остала дела кажњива по овом Закону застаревају за годину дана ако за ово време није поднесена казнена пријава државном тужиоштву а од дана поднесене пријаве застарелост за сва дела кажњива по овом Закону рачунаће се по прописима Кривичног законика.

§ 92 — Све кривице које су у овом Закону предвиђене а десиле би се до дана у очи избора извиђају и суде у првом степену окружни (зборни) судови на тужбу државног тужиоштва. Приватна лица могу државном тужиоштву учинити пријаву.

Све кривице које су овим Законом предвиђене сматрају се за проступне и судови их извиђају и суде као хитне ствари.

За надлежност судова у појединим случајевима вреде општа законска наређења.

§ 93 — Све кривице које су овим Законом предвиђене а десиле би се дана у очи избора или дана избора бирачки одбор ће описати у свом записнику с означењем имена криваца.

§ 94 — Војна лица која учине дела кажњива по овом Закону судиће редовни грађански судови.

§ 95 — У свима случајевима вреде наређења Закона о таксама.

Одредба овога законскога прописа вреди само за изборне кривице, пошто иначе све радње, подношење кандидатских листа, њихова потврда итд. нису оптерећене таксом.

ХП Прелазна и завршна наређења

§ 96 — При првим изборима који буду вршени по овом Закону дужност Претседника Државног одбора вршиће Претседник Државног савета или најстарији члан одбора по рангу.

§ 97 — Министар правде овлашћује се, да даје аутентична тумачења овог изборног закона у колико би се показале нејасноће а Министар унутрашњих послова да издаје сва потребна упутства за извршење овог Закона.

Закон о изменама и допунама од 24 марта, 1933 год.:

§ 15 — Министар правде овлашћује се да даје аутентична тумачења овог Закона, а Министар унутрашњих послова да издаје сва потребан упутства за извршење овог Закона.

§ 98 — Овај Закон ступа у живот и добија обавезну снагу кад се објави у „Службеним новинама.“

Закон од 10 септембра, 1931 год., објављен је у Бр. 210 Службених новина од 12 септембра, 1931 год.

Измене и допуне од 16 септембра, 1931 год., објављене су у Бр. 224 Службених новина од 27 септембра, 1931 год.

Измене и допуне од 24 марта, 1933 год., објављене су у Бр. 85—XXVI Службених новина од 15 априла, 1933 год.

ЗАКОН

о бирачким списковима

од 6 септембра, 1931 год., — са изменама и допунама од 20 јула, 1934 год.

§ 1 — Бирачки спискови по којима се врше избори за Народну скупштину стални су.

Кад овај закон ступи на снагу, општински судови (општинска поглаварства) дужни су у року од десет дана саставити први стални бирачки списак узимајући за основу списак, по коме су извршени избори народних посланика на дан 11 септембра 1927 године и потом у року од даљих 24 сата поднети га у два оригинална примерка надлежном средњем суду на потврду. За оне крајеве где нема средњег суда ову ће потврду стављати надлежни окружни суд. За варош Београд потврду бирачких спискова вршиће Окружни суд за град Београд.

У сталне бирачке спискове упусују се по службеној дужности сви, који имају бирачко право, ако су најмање годину дана настањени у тој општини. Ово последње не важи за државне службенике.

Државни и јавни самоуправни службеници заводе се у бирачке спискове оне општине, у којој им је службено седиште.

У општинама, у којима има више гласачких места бирачки ће се списак спремити у посебним свескама за свако гласачко место.

При крају списка назначиће се словима број уписаних и нумера датум па ће га општински суд са деловођом (бележником) потписати и ставити печат.

Срески односно окружни суд, у року од два дана, потврдиће списак и један примерак задржати за своју архиву а други вратити општинском суду. Ако бирачки списак не би био састављен у законском облику, срески односно окружни суд ће га претходно вратити општини, да га она у року од два дана саобрази законским прописима.

Под III Бр. 51045 од 8 септембра, 1931 год., Министар унутрашњих послова издао је следеће наређење:

На основу § 22 Закона о бирачким списковима прописујем:

А. Формулар сталног бирачког списка, који има следеће рубрике: текући број, породично и рођено име бирача, занимање, место становања (улица и број куће, — крај, махала) и најзад рубрика за примедбу.

Формулар А.

Тек. број	Породично и рођено име бирача	Занимање	Место становања (улица и бр. куће — крај махала)	Примедба

Б. Формулар заједничког азбучког (абecedног) именика, који има следеће рубрике: текући број сталног бирачког списка, породично и рођено име бирача, занимање, место становања (улица и број куће — крај, махала) и најзад рубрика за примедбу.

Формулар Б.

Тек. број	Страна сталног бирачког списка	Текући бр. сталног бирачког спис.	Породично и рођено име бирача	Занимање	Место становања (ул. и бр. куће крај, махала)	Примедба

Стални бирачки списак закључује се овом потврдом:

Да је у овај стални бирачки списак општине . . . . среза . . . бановине . . . (или гласачког места . . . општине . . . среза . . . бановине . . .) који има . . . листова уписано . . . (и словима . . .) бирача, тврде:

(Датум)
Деловођа
Г. Г.

Претседн. општ. управе
А. А.
Чланови општ. управе
В. В.
Б. Б.

Потврда Суда има да гласи:
. . . . Суд прегледао је овај стални бирачки списак . . . општине . . . среза

. . . бановине и нашао, да је исти у свему сачињен по Закону о бирачким списковима, да се састоји из . . . листа и да је у њега уписано свега . . . (и словима . . .) бирача, што се у смислу чл. 1 Зак. о бирачким списковима овим тврди,

. . . . Суд.

Бр. . . .

. . . . 1938 год.

У . . . . (М.П.)

Секретар

Б. Б.

Претседник Суда

А. А.

Заједнички азбучни именик закључује се овом потврдом:

Управа Општине . . . .

Бр. . . .

. . . . 1938 год.

У . . . .

Да је у овај заједнички Азбучни именик општине . . . . среза . . . . бановине . . . . (или гласачког места . . . . општине . . . . среза . . . . бановине . . . .) који има . . . . листова уписано свега бирача и то: на слово А . . . . (и словима . . . .) на слово Б. . . . (и словима . . . .) и т. д. — свега бирача . . . . (и словима . . . .) тврде

Деловођа

Г. Г.

Претс. општ. управе

А. А.

Чланови општ. управе

(М.П.)

Б. Б.

В. В.

§ 2 — Бирачко право има сваки мушки држављанин по рођењу или природођењу, ако је навршио двадесет и једну годину старости.

Одредба § 2 готово дословно одговара првој алинеји чл. 55 Устава.

§ 3 — Официри активни као и подофицири и војници под заставом не могу вршити бирачко право ни бити бирани.

Одредба § 3 дословно одговара другој алинеји чл. 55 Устава.

§ 4 — Привремено губе бирачко право: 1) који су осуђени на робију или затвор дужи од године дана, док се не поврате у права, 2) који су осуђени на губитак часних права за време док траје та казна, 3) који су под стециштем, 4) који су под старатељством и 5) који су пресудом изгубили бирачко право због изборних кривица.

Изменама и допунама од 24 марта, 1933 год. чл. 9 Закона о избору нар. посланика за Нар. скупштину измењена је горња одредба.

§ 5 — Општински судови (поглаварства) имају по службеној дужности сваке године од првог до тридесет првог јануара закључно извршити исправке тих спискова уводећи у њих својим решењем сва лица која имају изборно право, а нису дотле уведена, а изостављајући на исти начин она, која су то право изгубила.

Општински суд ће војнике, који су отслужили свој рок, по службеној дужности уписати у бирачки списак по отслужењу рока. Исто тако уписаће војнике, који ће у тој години отслужити свој рок.

По чл. 16 Зак. о бирач. списковима ако дан избора падне у међувремену од 1 јануара до 25 фебруара, исправке бирачкога списка по званичној дужности одложиће се после избора.

По начелној одлуци опште седнице Касационог суда Бр. 914 од 13 фебруара, 1925 год.: Како су чл. 5 и 6 Зак. о бирачким списковима категорички и потпуно јасни у погледу рокова и поступања приликом вршења исправака сталних бирачких списка, то је немогуће чинити ма какво отступање и мењање тога рока осим онога случаја предвиђеног у чл. 16 Зак. о бирачким списковима, без обзира на то, што се ти бирачки спискови, евентуално, по прописима другог каквог закона не налазе у притежању општинских судова. Јер у сваком случају општинским судовима ништа не стоји на путу, да прибаве оверени препис тих списка и то, било од оне власти или установе код које се налазе њихови оригинали, или ако је то немогуће онда од свога првостепеног суда, код кога се налази дупликат тих списка, и да по таквом овереном препису, изврше у законском року потребне исправке и све остале законом прописане радње; а доцније, кад им буду враћени оригинали сталних списка, да све те исправке тачно унесу и у те оригиналне бирачке спискове.

Решење општинског суда о увођењу у бирачки списак има да гласи:

Управа општине . . . . .
 Бр. . . . .
 . . . . . 1938 год.
 У . . . . .

На основу чл. 5 Зак. о бирачким списковима управа општине . . . . . нашла је, да у стални бирачки списак треба уписати:

1. А. А. зато што је у смислу другог става чл. 2 задобио бирачко право;

2. Б. Б. зато што је будући настањен стално у овој општини дуже од године дана, у смислу трећег става чл. 1 Зак. о бирачким списковима задобио бирачко право;

3. В. В. зато што је као државни чиновник премештен у ову општину у којој стално живи, те у смислу трећег става чл. 1 Зак. о бирачким списковима задобио бирачко право и т. д., па с тога по званичној дужности

Решава

Да се у стални бирачки списак ове општине уведу А. А., Б. Б., В. В., ит. д.

Деловођа	Претс. општ. управе
А. А.	Б. Б.
(М.П.)	Чланови општ. управе
	В. В.
	Г. Г.

§ 6 — Најдаље до 5 фебруара општински суд ће послати тако исправљени бирачки списак надлежном среском односно окружном суду на потврду. У исто време поднеће му у препису све измене бирачког списка, које је извршио у току месеца јануара.

§ 8 — Овако потврђен списак стајаће стално изложен у општинском и среском односно окружном суду.

Сваки има право да бирачки списак прегледа, препише, обзнани и штампа и да, било за себе, било за другога, тражи његову исправку.

§ 9 — Да је бирачки списак стављен на углед грађанству, мора општински суд обзнанити истог дана, кад се ово учини. Обзнана ова у варошима и варошицама (трговиштима) врши се писменим објавама, прилепљеним на општинским судницама и по улицама а по сеоским општинама још и на начин који је у тој општини уобичајен.

У обзнани мора изречно бити казано, да ће на избору моћи гласати само они, који су у списак уведени.

Обзнана општинског суда има да гласи:

Управа општине . . . .

Бр. . . . .

. . . . . 1938 год.

У . . . . .

Обзнана

На основу чл. 6 Зак. о бирачким списковима . . . . . Суд потврдио је стални бирачки списак ове општине.

У смислу чл. 8 и 9 Зак. о бирачким списковима управа . . . . општине ставља ово до знања грађанству, с тим:

а) да ће овај потврђени бирачки списак бити стално изложен грађанству на углед у

згради општинске управе, као и у . . . . . суду;

б) да се исправке у овоме бирачком списку могу тражити најдаље до . . . 1935 год.; и

в) да ће на избору моћи гласати само они грађани, који су у овај бирачки списак уведени.

Ово се објављује грађанству ради знања и управљања.

Деловођа

А. А.

(М.П.)

Претс. општ. управе

Б. Б.

Чланови општ. управе

В. В.

Г. Г.

§ 10 — Исправка бирачког списка тражи се непосредно писмено или усмено од општинског или од среског односно окружног суда, само писмено. Срески односно окружни суд ће акт тражити исправке у року од 24 сата упутити општинском суду на поступак. Усмењено тражење ставиће суд у записник. Уз тражење исправке морају се поднети докази.

За доказ могу служити само пуноважне јавне исправе. Ако лице, које је тражило исправку, захтева, да му се о томе изда уверење, суд је дужан то одмах учинити. Свако тражење исправке уводи се истог дана како у деловодну књигу (уруцбени записник), тако и у нарочити списак ради лакшег прегледа.

Ако општински суд чини исправку у бирачком списку по службеној дужности мора своје решење, којим исправку наређује, образложити пуноважним доказима.

Молба за увођење у стални бирачки списак гласи:

Рађено . . . . 1938 год. у
управи општине . . . .

Предстаде данас управи

Н. Н. из . . . . . па изјави:

У објављени о од . . . . .

Суда потврђени стални бирачки списак ове општине нисам уведен и ако имам право гласа, за доказ чега прилажем извод из Пописне књиге мушких, пунолетних грађана.

Молим општински суд да ме у стални бирачки списак уведе.

Писмен сам
Н. Н.

Оверавају:

Деловођа
А. А.

Предс. општ. управе
Б. Б.

Решење општине управе гласи:

Управа општине . . . .

Бр. . . . .

. . . . 1938 год.

у . . . . .

Н. Н. из Н. представком Бр. . . . . тражио је од ове управе, да буде уведен у стални бирачки списак ове општине, пошто није уведен а има право гласа. За доказ свога тражења поднео је извод из Пописне књиге мушких пунолетних грађана ове општине.

Па како је Н. Н. поднетим изводом доказао оправданост свога тражења. то управа општине . . . . на основу чл. 10, 11 и 12 Зак. о бирачким списковима

Решава

Да се Н. Н. из Н. накнадно уведе у стални бирачки списак ове општине, о чему га саопштењем овога решења известити и даље по закону поступити.

Такса за ово решење у смислу чл. 14 Зак. о бирачким списковима није наплаћена.

Деловођа
А. А.

Предс. општ. управе
Б. Б.

(М. П.) Чланови општ. управе
В. В.
Г. Г.

Молба за брисање из бирачког списка гласи:

Рађено . . . . 1938 год. у
управи општине . . . .

предстаде данас управи

Н. Н. из Н. па изјави

У објављени и од . . . . .

Суда потврђени стални бирачки списак ове општине уведен је М. М. из М., који је изгубио право гласа, јер је пао под стечај, о чему прилажем уверење надлежног Суда.

Молим општинску управу, да га из сталнога бирачкога списка избрише.

Писмен сам.
Н. Н.

Оверавају:

Деловођа
А. А.

Предс. општ. управе
Б. Б.

Решење о одбијању увођења у бирачки списак гласи:

Управа општине . . . .

Бр. . . . .

. . . . 1938 год.

у . . . .

М. М. из М. представком Бр. . . . .
тражио је од овога суда да буде уведен у стални бирачки списак ове општине, пошто није уведен, а има право да гласа. За доказ свога тражења поднео је извод из Пописне књиге мушких пунолетних грађана ове општине.

Поднетим изводом из Пописне књиге М. М. би истина могао доказати оправданост свога тражења, да извршном пресудом . . . . . Првостепенога Суда Бр. . . . . од . . . . . 1937 год. није осуђен на једногодишњи губитак грађанске части због дела из § 316 Крив. закона по коме је казну затвора тек издржао . . . . . 1938 год., од кога му се дана казна губитка грађанске части има рачунати, према чему време још није истекло.

Према томе а на основу чл. 10, 11 и 12 Зак. о бирачким списковима управа

Решава

Да се М. М. из М. одбије од свога тражења да накнадно буде уведен у стални бирачки списак ове општине, о чему га саопштењем овога решења известити, и даље по закону поступити.

Такса за ово решење у смисли чл. 14 Зак. о бирачким списковима није наплаћена.

Деловођа

А. А.

Претс. општ. управе

Б. Б.

Чланови општ. управе

В. В.

Г. Г.

Формулар деловодног протокола тражења исправака бирачког списка гласи:

Деловодни протокол

тражења исправака бирачког списка општине . . . . . среза . . . . . бановине . . . . .

Редни број	Име и презиме молиоца	Шта тражи	Тражење		Бр. списка тражења исправке	Број бирачког списка	Примедба
			усвојено	одбијено			
			Број и дан реше.	Број и дан реше.			

У смислу чл. 15 Закона о бирачким списковима, данас је овај деловодник закључен.

Са тражењем исправке бирачког списка јавило се по њему . . . . . лица.

Суд општине . . . . . Предс. општ. управе

Бр. . . . .

Б. Б.

. . . . . 1938 год.

Чланови општ. управе

у . . . . .

(М. П.)

В. В.

Г. Г.

Деловођа

А. А.

Формулар Списка тражења исправака бирачког списка гласи:

Општински суд дужан је у овом случају послати среском односно окружном суду потребна акта у року од 24 сата од пријема захтева (отписа) среског односно окружног суда, којим се иста траже.

§ 12 — Како потраживач исправке, тако и онај кога се исправка тиче, имају право у року од три дана од пријема решења жалити се надлежном среском односно окружном суду.

Ако општински суд одбије молбу потраживача исправке бирачког списка, онда лице, кога се то тражење тиче, ако има шта да изнесе или изјави у своју корист, мора то учинити општинском суду у року од три дана од пријема решења, односно судске доставе (§ 11 ал. 7), јер после решења среског односно окружног суда не може више ништа предузети.

Жалба по првом и изјава по другом ставу овог параграфа предаје се усмено или писмено општинском суду. Жалбе или изјаве суд ће ставити у записник и свакоме, ко тражи, издаће уверење, да је и кога дана жалба или изјава дата суду.

§ 13 — Свако своје решење, донесено по § 11 овог закона, општински суд мора послати по званичној дужности у року од два дана по истеку рока жалби, надлежном среском односно окружном суду на оцену, заједно са свима актима, који се на ово односе. Овај суд ће најдаље за седам дана по пријему аката, донети своје решење којим одобра-

ва или ништи решење општинског суда. У случају жалбе, срески односно окружни суд може и преиначити решење општинског суда. Чим донесе своје решење, срески односно окружни суд истог дана шаље га са свима актима општинском суду, пошто претходно у бирачки списак, који се код њега налази, унесе измену која се и ако се у томе његовом решењу садржи. Решење среског односно окружног суда извршно је.

§ 14 — По тражењу исправке бирачких спискова неће се наплаћивати никаква такса ни по којем раду или акту, нити на исправе, као: изводе из црквених књига, уверења, потврде итд. које су потребне као докази за ова тражења, већ ће се на њима назначити: у којој се намери издају и да се неће моћи употребити као докази без таксе за какве друге послове. Надлежне власти дужне су потраживачу издати у року од 24 сата све исправе које се траже ради исправке бирачких спискова.

§ 15 — Кад буде обнародован указ о изборима народних посланика исправке се могу тражити још петнаест дана по обнародовању указа. Свако доцније тражење исправке не утиче на састав бирачког списка, по којем ће се извршити већ расписани избор.

§ 16 — Ако дан избора пада у време од 1 јануара до 25 фебруара закључно, исправљање спискова по званичној дужности одло-

жиће се до после избора и рокови предвиђени у овом закону почињу тећи десет дана од дана избора у место од 1 јануара. Исправке на захтев појединаца моћи ће се и у том случају вршити по одредбама овог закона.

§ 17 — Ко приликом исправке спискова, предвиђене у § 1 овог закона, унесе у списак које лице, или неког из списка избрише без образложеног решења, казниће се затвором од три месеца до две године. Ако би број тако уписаних или избрисаних лица био већи од десет за једно гласачко место, казниће се до пет година затвора.

§ 18 — Ко приликом исправке спискова хотимично пропусти унети у списак лица, која је по званичној дужности дужан унети, а која дотле нису била у списку, казниће се до три месеца затвора или новчано до 3.000 динара.

Тако ће се исто казнити и за случај, ако том приликом намерно пропусти избрисати оне, који су умрли или изгубили бирачко право.

§ 19 — Ако општински суд не поднесе сталне бирачке спискове среском односно окружном суду у року одређеном овим законом, казниће се одговорна лица до шест месеци затвора.

Начелна одлука Опште Седнице Касационога Суда од 21 децембра, 1921 год. Бр. 11605.: По чл. 21 Зак. о изборима нар. посла-

ника општински је суд дужан у тамо означеном року послати надлежном првостепеном суду на потврду бирачки списак састављен по члану 20. По чл. 22 тога Закона, ако општински суд до тога дана не пошаље азбучни бирачки списак, првостепени ће га суд позвати, да то накнадно учини у року од пет дана и, у исто време, предузеће по званичној дужности кораке да се одговорни општински органи казне за неиспуњену дужност, тј. што нису у року послали бирачки списак. Главно се питање сад тиче тога, која су то лица, ти одговорни општински органи (или званичница, како се каже у чл. 22), на које се мисли у чл. 20, 21, 22 и 91., кад се помиње дужност општинскога суда да састави и првостепеноме суду пошаље бирачке спискове? По чл. 88. Зак. о општинама општински суд чине: претседник општине (или његов заменик), два кмета и деловођа. Већ према томе имало би се узети да на њима лежи ова дужност, да се на време састави и пошаље бирачки списак, и онда је сваки од њих лично одговоран за неиспуњење те дужности. Али да под општинским судом не треба овде разумети само председника (односно заступника му) и деловођу, или шта више и само једнога од њих, постаје нарочито јасно кад се не губе из вида и други законски прописи, који долазе после члана 22, а тичу се тражења исправке бирачких спискова. Ту се (чл. 25.—28.) говори о решењу општинскога суда по таквом тражењу да се неко уведе или избрише из бирачког списка, о достављању тога решења приватноме кога се тиче, и т. д., па се не сме узети да то решава сам председник као админи-

стратор, а најмање сам деловођа. Нема сумње да за састав и одашиљање озбучнога списка у првом реду носе старање и одговорност председник и деловођа, али од тог старања и одговорности нису ослобођени ни кметови, јер, ако председник и деловођа у томе погледу неће или пренебрегавају чинити оно што им је законска дужност, кметови су дужни на време то констатовати изјавом својом код општинског суда или надзорне власти, и само тим путем могу скинути са себе одговорност. — Према овоме чл. 91 у вези са чл. 21 и 22 Зак. о изборима нар. посланика има се разумети тако, да су за настављање и нешиљање бирачкога списка на време првостепеноме суду одговорни и да могу бити за то кажњени како председник односно његов заступник, и деловођа, тако и оба кмета.

§ 20 — Све ове кривице (§§ 17, 18, 19) судиће веће окружног суда.

§ 21 — Послове који се односе на решавање о исправци бирачких спискова у крајевима где нема општинског суда, вршиће општински претстојник (начелник, кнез), или његов заменик заједно са два општинска већника, које ће изабрати општинско веће.

§ 22 — Формуларе бирачких спискова прописује Министар унутрашњих послова.

§ 23 — Уз стални бирачки списак општински суд мора саставити и један заједнички азбучни (абecedни) именик (индекс)

свих бирача у општини у којем ће се поред имена сваког бирача означити страна и број бирачког списка, под којим је овај уведен у бирачки списак. При изради првог сталног бирачког списка, општински суд ће бити дужан, да овај именик изради у два примерка, од којих ће један задржати срески односно окружни суд за своју архиву. Окружни суд ће по том службено уводити сваког бирача и у свој азбучни именик.

§ 24 — Општински суд ће сваке пете године преписати оригинални бирачки списак изостављајући оне бираче који су избрисани а уводећи накнадно уписане. Уколико се у већим варошима укаже потреба због нагомиланости аката, срески односно окружни суд може наредити, да се тај препис и раније изврши и у два оригинална примерка поново поднесе среском односно окружном суду на потврду, који на тај начин постају стални бирачки спискови.

§ 25 — За прве наредне изборе народних посланика по ступању на снагу овог закона рок предвиђен у § 7 код прве реченице мења се у рок од два дана а рок предвиђен у истом параграфу код друге реченице мења се у рок од три дана; рок предвиђен §-ом 13 код прве реченице мења се рок од 24 сата а рок предвиђен у истом параграфу код друге реченице мења се у рок од два дана, и рок предвиђен у § 15 код прве реченице мења се у рок од три дана.

§ 25 а — Општинске власти по службеној дужности ће у року од три месеца бирачке спискове саобразити измени става 1 § 1, па у року од даљих петнаест дана послати суду на потврду заједно са преписом свих измена бирачког списка, учињених у означеном року од три месеца.

Суд ће поступити сходно §§ 6 и 7.

§ 26 — Овај закон ступа у живот и добија обавезну снагу кад се објави у Службеним новинама.

(Закон од 6 септембра, 1931 год., обнародован је у Бр. 207—LXVI Службених новина од 9 септембра, 1931 год.

Закон од 20 јула, 1934 год. о изменама и допунама обнародован је у Бр. 169—XLIII од 25 јула, 1934 год.).

37 Г 63